

Культурно-політичний місячник
для українців у Чеській Республіці
Kulturně-politický měsíčník pro Ukrajince v České republice

№ 5/2018, рік XXVI
č. 5/2018, ročník XXVI
www.ukrajinci.cz

пороги

Крим – це
Україна
Krym je
Ukrajina

ОКСАНА МОЙСЕНЮК:

«Вудку хочеться кинути
саме перед тим, коли
примхлива риба от-от
клюне».

А також у номері:
«Статечні» у Празі виступили на захист
Сенцова; День дітей у «Кроці»; українці на
фестивалі «Калейдоскоп»; українофобка
Лисиця хоче виступити у Рудолфіні:
петиція проти; «Фольклорна мозаїка» від
«Джерела»; «Прага – серце народів»: виступ
«Нашої файти»; соціологічне дослідження
українського студентства у Чехії; київський
театр привіз виставу про жителів
Чорнобильської зони; розмова із Карлом
Шварценбергом; розповідь про чернігівську
відмінницю, нині празьку аудиторку; справа
Бабченка: які результати та відгуки про
його псевдо-вбивство; в Празі засідала
чесько-українська економічна комісія; як би
виглядала чеська економіка без іноземних
працівників?; Міхал Гворецький про
путінських тролів у Словаччині, Угорщині
та інде; дещо про переклад махового «Маю»
поетом Балицьким.

Чеська солідарність із політв'язнем Сенцовим

Тривожна справа українського режисера Олега Сенцова, засудженого у Росії до 20-ти років ув'язнення, знаходить свої відгуки серед мистецьких і громадських кіл Чехії. Так, 7 червня на площі Вацлава Гавела в Празі, відбулася демонстрація з вимогою звільнення політв'язня. Вона була невеликою, але дуже символічною, оскільки участь у ній взяли легендарні особи, а саме Павло Літвінов, Тетяна Баєвова, Віктор Файнберг та Сергій Шаров-Делоне, брат Вадима Делоне. Троє із цих осіб – учасники «статечної вісімки», тобто демонстрації на Червоній Площі у Москві 25 серпня 1968 року – проти вторгнення військ Варшавського договору до Чехословаччини, а четвертий – брат одного з них. Тоді, 50 років тому, кількахвилинний протест у серці Москви означав довгі роки ув'язнення та переслідування з боку КГБ. Нині вони отримали від МЗС Чехії подяку *Gratias Agit* за поширення доброго імені Чехії за кордоном, і одразу ж вирішили підтримати голодуючого понад місяць режисера. До них приєдналися празькі друзі, як-от Антон Литвін, Алекс Келін, Яромір Штетіна та інші, які склали та підписали петицію з вимогою випустити Сенцова. І тепер у Росії настільки обмежена свобода вираження, що незгодних із путінським режимом, а особливо із окупацією нею Криму, засилають на довгі роки у в'язнення на Сибір та Далекий

Акція відбулася біля Національного театру на площі Народній. Фото: Радко Мокрик.

Схід. Чистісінько як за Сталіна. Солідарність із Сенцовим висловили і на «Празькому Майдані». З червня активісти, які щонеділі збираються на столичній площі Старого Міста на підтримку України, приєдналися до міжнародної акції #SaveOlegSentsov. На акції також згадали імена 70 інших українців, які незаконно засуджені та ув'язнені в Росії. Акція, як і весь «Майдан», пройшов дуже спокійно та позитивно, за що активістам навіть подяку-

вала поліція, як і за те, що несуть освіту та інформують про Україну, коли масмедіа вже забувають потрохи за неї. Усі основні політичні групи парламенту ЄС закликали до звільнення Олега Сенцова та 158 інших політичних в'язнів, які утримуються у Росії. Українців серед них – понад третина. Саме за їхнє звільнення і голодує Олег Сенцов. Тривалий час голодував і його колега Олександр Кольченко.

Вл. інф.

День дітей у «Кроці»

Культурно-освітній центр «Крок» у Празі 9 червня влаштував за підтримки Посольства України в Чеській Республіці маленьке свято до Дня дітей – дитяче шоу для всіх дітей та дорослих під назвою «Цікавий та захоплюючий світ науки». Це була інтерактивна програма, в якій діти разом з ведучими експериментували і активно брали участь. Ведучі робили «теплий сніг», «шашлики» з повітряних кульок, «хробаків» кожній дитині, запускали «торнадо», робили музику за допомогою яскравих труб, пробуджували джина, котрий спав у пляшці, творили веселку прямо у приміщенні. Також створювали димові експерименти: незвичний град та димовий душ, велику мильну бульбашку та гігантський туман на все приміщення. Також до «чарівної скриньки» діти загадували

Українські дітки у Празі не забувають про рідну культуру – завдяки батькам та «Кроку».

бажання, вимірювали силу та об'єм повітря, координували рухів з пташками, виробляли чарівний сніг, вітали однітиків з днем народження, ласували солодощі тощо... Як розповіла керівниця

центру Марія Гаврилук, все це стало можливим завдяки судії «Еврика» та Автоніти Довгополюк, котрі приїхали з України.

Вл. інф.

Наші вразили відвідувачів «Калейдоскопу»

Українська громада Праги 9 червня взяла участь у щорічному інтеграційному фестивалі «Калейдоскоп», що відбувається у парку на Панкраці. Наш стенд був присутній тут вже втретє. Земляки пригощали відвідувачів українськими національними стравами, пропонували на пам'ять ляльку-мотанку чи коралі, подивитися, як рещетилівська майстриня тче килим чи разом з ілюстратором дитячих книжок самому намалювати малюнок до улюбленої казки. «Українські намети були чи не найбільші, і мені здається, що і людей там було найбільше, – розповідає учасниця Зіна Гаврилюк. – Було спекотно, та смажилися запашні шашлики, а дівчата продавали борщ, голубці, вареники і різні смаколики від геніального кухаря-експериментатора Дмитра Струніна, а також вегетаріанський борщ від Романа Михальчука. Ліда Кришталь вчила бажаючих ткати гобелени, діти бігали, собачки від

спеки дурили, а добрі люди навіть мої бендерики похвалили». Гості з України Дзвінка Торохтушка і художник Олександр Курила презентували свої вміння і творіння. Олександр вчив діток малювати на комп'ютері. Але тут прийшла одна дівчинка і намалювала дощ. І дощ справді пішов, уже надвечір. Наступного дня гості запросили всіх на літературний вечір до кав'ярні «Лайка». І тут не обійшлося й без обговорення актуальних подій, оскільки навіть дитяча книжка «Світлячок» письменниці – це розповідь про побратима з позивним Світлячок, який загинув на фронті. «Патріотизм у сучасних дітях не можливо виховати на прикладах старих казок. Інший час вимагає інших героїв», – вважає письменниця. Як розповіла від імені організаторів активістка Галина Андрейців, загальний виторг з обидвох українських наметів на фестивалі склав 21700

Лідія Кришталь демонструє українську вишивку, гобелени, мотанки та інші традиційні українські символи.

крон при витратах 7500 крон. Прибуток 14.200 крон буде використаний на проект «Чеські канікули для дітей з України». Це буде вже п'ятий табір у Чехії для дітей загиблих українських військових.

Вл. інф.

Петиція проти виступу піаністки-українофобки Лисиці

Активісти української громади Праги виступили проти участі скандально відомої піаністки Валентини Лисиці на фестивалі «Дворжакова Прага 2018» у вересні цього року. Американська музикантка, яка, народившись у Києві, називає своє походження російським, відома тим, що послідовно підтримує агресію Росії на українському Донбасі, анексію Криму і загальною міжнародною політику Путіна. Кілька разів ця прихильниця виступала на окупованих Росією територіях України, як-от у містах Донецьк, Горлівка, Дебальцеве, розповсюджує у соцмережах образливі українофобські коментарі. Також вона відома своїми расистськими та антисемітськими висловлюваннями. У зв'язку з цим філармонія у канадському Торонто скасувала її концерти, але вона назвала це «поверненням фашизму з подачі української діаспори – бандерівців», і у відповідь розпочала медіа-кампанію проти керівництва симфонічного оркестру і проти особи, яку пропонували на її місце. Активісти склали петицію проти виступу Лисиці у Празі і розповсюдили її на сайті електронних петицій e-petice.cz. Станом на 15 червня петицію підписала 51 особа (ще 8 осіб не підтвердили свій підпис), серед яких – українські жителі Чехії Святослав Щиголь, Сергій Доморослов, Галина Андрейців чи Василь Рюхтін. Вони нагадують, що неоголошена війна Росії проти України

забрала життя вже понад 10 тисяч осіб, і ця кількість зростає щодня. «Російська пропаганда презентує цю війну як громадянську, але міжнародна спільнота розслідувачів InformNapalm вже назбирала величезну кількість доказів, що у конфлікті беруть участь десятки підрозділів російських збройних сил, професійні військові, які вміють обслуговувати модерну російську зброю та техніку на окупованій території, – зазначають ініціатори петиції, адресованої організаторам фестивалю «Дворжакова Прага». – Така зброя і техніка не можуть бути «трофейними», бо Україна їх ніколи не закуповувала і не виробляла... Ми вважаємо запрошення Валентини Лисиці до Праги нещасним, неетичним рішенням і вимагаємо його скасування. Це – образа для всієї численної української громади Чехії. Її виступ буде використаний російською пропагандою на користь репресивного і агресивного путінського режиму. Відгуки на петицію та подібне звернення українського посла Євгена Перебийноса, утім, наразі неоднозначні. «Багато років підтримуємо Україну проти російських агресорів. Погляди піаністки мені огидні. Але її Шуберта та Равеля послухаю. Музика у цьому не винувата. Музика – культивує. Зворотна тенденція причиняє намагання вирішувати про те, хто і що у мистецтві може чи не може», – вважає політик Мірослав Калоусек (ТОП 09). Організа-

тори фестивалю кажуть, що політичні погляди митців залишаються у стороні. «Тут виступлять десятки мистецьких особистостей з усього світу, які безперечно мають якісь політичні погляди, але вони не є предметом нашого інтересу і, думаю, вони не цікавлять нашу публіку», – вважає директор фестивалю Марек Врابع. Користувачі соцмереж на це заперечують, що й у фашистській Німеччині складали гарну музику чи проводили Олімпіаду, і «Александровці» гарно співають та танцюють, гарно співає й група «Ортел», але жодна тверезомисляча людина таку музику слухати й підтримувати не стане через її ненависний та шовіністичний зміст.

Вл. інф.

Протест у США проти Лисиці, 2014 рік.

«Джерело» активно виступає

З виступів на «Фольклорній мозаїці» у пражському Автоклубі.

У місті Усті над Лабем 25 травня відбувся четвертий фестиваль національних меншин «Кольоровий регіон». На фестивалі були представлені всі національні меншини, котрі проживають в Устецькому краї. Вперше на фестивалі була репрезентована і українська меншина, за яку виступила чесько-українська асоціація «Світанок». Гостями свята також стали колектив «Джерело» з Праги, представники пражського Українського Народного Дому та представники хомутівського об'єднання «Дзвони Надії».

У Празі 3 червня відбувся гала-концерт Першого міжнародного дитячого фестивалю «Фольклорна мозаїка». Організатором заходу, який відбувся у залі Автоклубу, став пражський творчий колектив «Джерело» під керівництвом Дарини Любачівської. Окрім них, на фестивалі виступили колективи з Болгарії, Польщі, Словаччини, України, а також інші пражські фольклорні колективи, зокрема «Верпан», болгарський «Возражданє», «Крок», «Світоч» та колектив української суботньої школи. Фестиваль відбувся за допомогою столичного магістрату, посольства України, УІЧР, фірми «Регабус», Українського бізнес-клубу та інших.

Вл. інф.

«Прага – серце народів»: традиційна українська участь

У Празі 24-28 травня відбувся Двадцятий ювілейний фестиваль «Прага – серце народів». Це – найбільша спільна акція національних меншин у Чеській Республіці, що відбувається з 1999 року. У цьому році запрошення прийняли 30 виконавців та гуртів з різних куточків світу. Можна було побачити та почути африканські, білоруські, болгарські, чеські, угорські, мексиканські, моравські, німецькі, польські, ромські, румунські, російські, грецькі, сербські, словацькі, шведські, татарські, українські, в'єтнамські та єврейські традиційні пісні та танці у національних костюмах. Частина фестивалю включала музичні, танцювальні, хорові й вокальні програми, шоу костюмів, виставки, творчі майстерні, показ ремесел та танцювальні школи. На площах Святого Вацлава та Старого Міста можна було насолодитися прекрасними проявами традиційного народного мистецтва. А кульмінацією став галаконцерт в урочистій атмосфері Театру на Виноградах увечері 26 травня.

Головним організатором фестивалю асоціація «Етніка», словацьке товариство «Лімбора» та столичний магістрат, а партнерами є Польський клуб, Союз угорців, Асоціація болгарських клубів, Клуб словацької культури, Товариство друзів Греції, Українська ініціатива, Асамблея німців, Ромські клуби, Російська традиція, Сербське об'єднання, Єврейська громада та інші.

Вл. інф.

Виступає «Наша фایта» з України.

Обговорили студентську міграцію

Яна Леонтієва, чеський соціолог родом з України, досліджує різноманітні аспекти сучасної української міграції в ЧР.

Конференція про українську студентську міграцію до Чехії відбулася у Празі 13 червня цього року. Захід був організований Асоціацією з міжнародних питань у кінотеатрі «Європейський дім». Відповідно до офіційної статистики, кількість українських студентів в університетах країн Вишеградської четвірки зростає. Конференція задавалася питаннями, чи відповідають економічні тенденції і міграційна політика приймаючих країн мотиваціям і планам майбутніх молодих українських фахівців, з якими перешкодами зустрічаються українські студенти та випускники, скільки з них планують влаштуватися в країні навчання, рухатися далі на захід і скільки планують повернутися в Україну.

Учасники конференції могли ознайомитися із результатами дослідження, проведеного у Чеській Республіці серед українських студентів, а також обговорили важливість та потенціал української студентської міграції в Чеській Республіці. У конференції взяли участь аналітик Марія Куделя з Києва, пражський соціолог Яна Леонтієва, начальник департаменту вищої освіти Дому іноземних послуг Якуб Тесарж, територіальний працівник для України Міністерства освіти, молоді та спорту Чехії Івана Ришкова, проректор з міжнародних зв'язків Чеського сільськогосподарського університету в Празі Міхал Лоштяк, координаторка міжкультурних працівників Інтеграційного центру Прага Оксана Белкова. Вів конференцію директор дослідницького центру Асоціації з міжнародних питань Віт Достал. Конференцію підтримав Міжнародний Вишеградський фонд та Міністерство закордонних справ Нідерландів, а також Польський інститут громадських питань.

Вл. інф.

Прага побачила виставу про Чорнобильську зону

Фрагмент з вистави: головні герої Прися, Вовчик та Славка

В Миській бібліотеці Праги 16 червня відбувся показ спектаклю «Сталкери» на тему життя у чорнобильській «зоні відчуження». Головну роль грала відома актриса, заслужена артистка України Ірма Вітовська. Це – спільна постановка театру «Золоті ворота» та Київського академічного Молодого театру. Автор вистави – відомий український драматург Павло Ар'є. Від часу прем'єри у 2015-му вистава з величезним успіхом іде в Києві, неодноразово брала участь в українських та міжнародних фестивалях, а також гастрольних турах. Вистава пройшла українською мовою з чеським перекладом. Забуті, нікому непотрібні живуть собі десь у покинутому чорнобильському селі чудернацька баба Прися, затюкана мати Славка і дивакуватий син і онук Вовчик. Був ще тато, але одного разу він нишком зібрав документи, гроші і зник у невідомому напрямку. Баба Прися, точніше 86-річна Єфросинія Гаврилівна Чумак – класична українська бабця із нескінченними мішками, «кравчучками» і чорними від порпання в землі руками. Бабця, яка пережила Голодомор та під час війни зарубала сокирою 12 фашистів, захоплюється психоделічними грибами і знає мову

лісових мавок, має вічно хвору доньку, чиїм найщасливішим спогадом є радянське дитинство, і недієздатного онука, який мріє покататись у метро. Дільничний Вася ніяк не може випхати цю трійцю на «велику землю», однак стає єдиним містком між ними та «нормальним» життям. Та цей убогий спокій перериває депутат, котрий виїхав порозважатися на полювання і підстрелив Вовчика. Коли ж згорьовані баба й мати, ридючи над скривавленим хлопцем, просять покарати злочинця, дільничний їм відповідає: «Ніякого закону немає, є люди, від яких я вас не можу захистити: депутати, прокурори... Є ще секретна гілка метро, яка нібито пролягає якраз під хатою баби Прісі. Фінал вистави трагічний – баба вбиває дільничного, потім помирає разом із онуком, а Слава божеволіє й теж гине. Та режисер дозволяє їм скористатися підпільним метрополітенем. Підстрибуючи на своїх стільцях, вони мчать із цього лісу, з цього закинутого села, полишаючи землю, в яку проросли корінням... Ірма Вітовська розповіла, що театр приїхав з виставою до Праги на запрошення громади. «Вистава, яка може розповісти чеському глядачу

багато про українські проблеми сьогодні, про конфлікти поколінь та постколоніальний синдром, відкриває відповіді, чому Україні надзвичайно важко долати це, – написала акторка «Порогам». – Чорнобильська зона тут несе метафоричне значення «зони» як всієї країни... Екранна версія вистави отримала назву «Брама». Коли бачиш порожні вулиці, фрагменти хат, які зрослися з лісами і особливо покинуті цвинтарі – ці враження не полишають вас ще довго.. Але особливим потрясінням вражають ті поодинокі мешканці, які чи то не полишали свою землю, чи то повернулися назад і намагаються далі жити. Я вважаю, що якщо ви їдете туди вивчати з точки зору наукового чи будь-якого пізнавального змісту, то це робити треба, бо зона відчуження насправді змінює людей, але якщо ви їдете з поганих міркувань, тільки, щоб розважитись, зафіксуватись, що ви там були, то це справді ображає пам'ять тих, хто навіки залишився там, хто помер від страждань променевої хвороби та тих, хто повинен був покинути назавжди своє коріння, не маючи можливості повернутися назад».

ол

Коли все вийде!

Оксана Мойсенюк: Любов до Батьківщини не вимірюється присутністю на її території

ТЕКСТ: Галина СЕНІВ

Українська жінка – особливий феномен. Споконвіку її образ став не тільки уособленням материнства, краси та душі рідної землі. Вона взяла на себе відповідальність за націю¹.

І навіть за межами Батьківщини не припиняє турбуватися про її майбутнє. Саме з такою унікальною українкою розмовляла наша кореспондентка. Як не зрадити собі та залишитися вірною своїй країні, розповість Оксана Мойсенюк – закарпатка, яка пройшла неймовірний шлях від заробітчани до успішної продюсерки на чеському телебаченні.

Оксано, ти народилася на Закарпатті, а після закінчення факультету журналістики Львівського університету переїхала до Праги, де стала успішною продюсеркою на чеському телебаченні. Як гадаєш, це – доля?

Цікаве формулювання (сміється). Міркую, що доля – це творіння рук, думок і вчинків самої людини. Це результат самостійно ухвалених рішень, причинно-наслідкових зв'язків. Якби я покладалася лише на «долю» і приймала покійно лише те, що вона мені дає, думаю, була б зараз посередньою, осиротілою в дитинстві, жителькою закарпатського села... Моєю першою спробою легкого спротиву долі був якраз вступ на львівський журфак. Для більшості моїх односельчан це було щось настільки неймовірне, як і те, що закарпатські дороги можуть стати за тиждень рівними, без ям (сміється). Тому мені часто доводилося чути, що я замахнулась на професію, яка мені не під силу,

¹ Сенів Галина. «Любов до Батьківщини не вимірюється присутністю на її території» // Листи до приятелів: – 2018, 17 травня. – Режим доступу: <https://lysty.net.ua/omoyseniuk/>

Оксана Мойсенюк: «Постійно думаю про повернення додому»...

тож уже після першого року навчання я з провалом повернуся додому. «Доброчливців» з такою риторикою було спочатку, до слова, і у Львові достатньо. Мовляв, медіа – не сфера для мого закарпатського акценту.

Однак після декількох успішних журналістських практик у західноукраїнських засобах масової інформації та після отримання червоного диплому магістра журналістики ЛНУ імені Івана Франка, нові бар'єри довелося долати вже в Чехії. У країні, де більшість українців асоціюється, на жаль, із прибиранням і роботою на будівництві, я прагнула працювати у медійній сфері. Розуміючи,

що мова – основний інструмент медіа, що без володіння нею мені не «світить» жодна кваліфікована робота, я постійно слухала якісні чеськомовні ЗМІ та вголос читала майже по одній чеській книжці щодня, нічого не тямлячи в тексті. Так я самостійно навчилася чеської мови, як і колись безакцентної української літературної...

Але у мене було відчуття дежавю! Я вкотре слухала про «дурнуватість» моїх амбіцій, як у мене нічого не вийде, і краще б мені піти кудись прибирати, «як і всі наші нормальні українські дівчата». І воно справді не дуже виходило спочатку... Володіння чеською мовою, ностри-

фікований у Карловому університеті мій диплом та десятки розісланих резюме давали нульовий результат у багатомісячних спробах влаштуватися на роботу у ЗМІ. І я почала прибирати, виконувати допоміжні роботи на кухні, у нічні зміни сортувати газети та журнали у видавництвах. Бо очі дивляться на омріяні зірки, а шлунок щодня просить їсти. Психологічно це був не легкий період для мене, хоча я ніколи не боялася жодної роботи. Але зараз я розумію, що Бог і Всесвіт просто перевіряли мене тоді на витривалість... Чи гідна я своєї мети та її втілення. Адже найчастіше вудку хочеться кинути саме перед тим, коли примхлива риба от-от клюне.

Свою першу «рибу» я зловила, коли мене з-посеред декількох чехів вибрали на посаду помічника менеджера з рекламного трафіку на один із чеських телеканалів. Як сказав пізніше рекламний директор, моя письмова чеська та комунікативні здібності на співбесіді були кращими, ніж у конкурентів-чехів. Так я потрапила на чеське телебачення. Моя робота полягала у спілкуванні з клієнтами, які постачали каналу рекламні ролики. Далі я стежила за їх регулярним і вчасним виходом в ефірі у перервах на рекламу. На роботу ходила, мов на свято, щомиті смакувала позакадрове життя каналу. За п'ять років роботи я доволі оперативно просувалася та змінювала ЗМІ. Працювала виконавчим продюсером, редактором. Особливо тепло я згадую свої журналістські матеріали в «Українській газеті» – виданні для українців Чехії. Вона виходила друком та в Інтернеті. А юнацькі амбіції мені найбільше вдалося задовольнити, коли декілька місяців була телеведучою на спортивному чеському каналі.

А згодом я зрозуміла, що хочу працювати сама на себе. Тому зараз у мене свій невеличкий медіапродакшн, у якому ми з командою створюємо комерційні та презентаційні ролики для приватних потреб клієнтів, також виробляємо телепрограми та сюжети для чеських каналів. Тобто віддаємо каналу готовий медійний продукт «під ключ». Життя мінливе: колись я довго намагалася працевлаштуватися у чеські ЗМІ, а зараз сама беру на роботу талановитих чеських відеооператорів та монтажерів, звукорежисерів, ведучих, редакторів чи акторів дубляжу.

На твою думку, чеський та український телевізійні простори суттєво відрізняються?

Якщо оминати новинну журналістику та публіцистику, думаю, відрізняються приблизно так само, як і український та чеський менталітети. Чехам притаманне специфічне загальнонаціональне поняття – «погодічка», тобто власні комфорт, забава, рівновага за кухлем пива чи моравського вина. Чехи рідко ходять на незручних підборах, а чехи не працюють

Під час роботи на спортивному телеканалі.

більше, ніж відведених законом вісім робочих годин. Тобто вони воліють не просто жити, а жити, насолоджуючись, без будь-яких незручностей... А ми, українці, завжди хочемо чогось більшого, вищого! Зі шкіри ліземо! «Душу й тіло» готові покласти за вищі ідеали та пожертвувати днем суцям заради кращого завтра. А ще ми дуже любимо себе пошкодувати... (сміється). І розповідати, як нас століттями гнобили та цькували, шукати винних у всіх наших бідах... А чехи мають у собі багато самоіронії, не мають жодних табу. Тому у Чехії популярні розважальні, релаксаційні, комічні серіали та телепередачі, навіть з елементами чорного гумору. У Чехії на розважальному шоу важливий сам факт розваги: прийшов, заспівав, потанцював, розважив публіку – «сідай, п'ять!», а у нас, як на мене, запорака успіху – емоційна складова, «головне, щоб дівчинку було шкода». Це дуже добре простежується у рейтингових

реаліті-шоу, коли перші місця займають не просто талановиті люди, а люди з глибокою, емоційною історією за плечима. Яка не завжди, між іншим, правдива або дуже гіперболізована талановитими сценаристами.

Отож емігрантської казки не існує, а причини, які спонукають людей переїхати, – різні...

Безперечно! Передусім маю сказати, що знаю дуже мало заробітчан, яких би до Чехії пригнало добровільне бажання. Якщо воно добровільне, то найчастіше з метою навчання або тимчасового перебування. Але, повірте, жити у чужій країні люди найчастіше женуть несприятливі умови у своїй! Я знаю, що зараз іронічно заковують очі дуже багато критиків, мовляв, «нам тут часом теж несолодко, але ми не їдемо». Але це питання – дуже індивідуальне! Спробуйте поїхати у закарпатські чи інші українські села та реально оцінити ту тотальну відсутність

Під час модерування на телебаченні Оксана багато спілкувалася із чеськими тренерами, спортсменами й функціонерами світу спорту.

робочих можливостей і перспектив! Особисто про себе можу сказати, що на момент, коли я прийняла непросте для себе рішення переїхати до Праги, у мене вже не було обох батьків (мама пішла із життя, коли мені було 9, батько – 21), і я була випускницею львівського ВНЗ. Любов до Батьківщини та бажання жити та працювати вдома роздирали на шматки, але на зарплату журналіста-початківця на Львівському телебаченні я не могла б орендувати навіть квартири, не те, що увесь місяць себе ще й годувати та одягати!

Що порадиш тим, які таки вирішать покинути свій дім?

По-перше, вірити у себе і пишатися своїм українським походженням! Не дозволяйте ставитися до себе зневажливо. Розповідайте про Україну як про сучасну, прогресивну країну. У наших мігрантів глобальна проблема із національною самооцінкою. Ми дуже невпевнені у собі, недооцінюємо свої вміння та таланти. З одного боку, національна гордість спонукає нас до Революції Гідності, з другого – ми виконуємо підрядні чорні роботи для чужих держав. Але часто не тому, що нам бракує навичок, знань чи освіти, а тому, що ми не є впевнені, що можемо отримати

щось краще. Тому, коли я друкувалася в українському виданні для нашої нацменшини, то робила великі інтерв'ю з українцями, які досягли у Чехії значних успіхів. Щоб хоч трохи позитивними прикладами мотивувати наших душевних, працьовитих, порядних, але іноді таких невпевнених у собі заробітчан. По-друге, це стосується особливо молоді, не жити лише одним днем, а вкладати зароблені гроші у свою самоосвіту та в майбутнє. На жаль, багато наших заробітчан живе за стандартною схемою: 8-10 місяців з року важко працюють за кордоном, щоб решту часу активно витратити накопичені кошти вдома. На хату, машину, розваги, ремонт, меблі та інші матеріальні блага. А потім знову на заробітки. І знову додому. І знову на заробітки... Колообіг грошей, звичайно, мусить бути, але чи не раціональніше було б вкладати бодай частину з них у свій розвиток, інвестиції, накопичення чи власну справу? Щоб стати майстром у певній сфері чи створити свій фінансовий фундамент, який дасть змогу не їздити усе життя на ті злочасні заробітки! **Чехія завжди користувалася популярністю серед українців-заробітчан. Чим саме приваблює мігрантів країна сьогодні?**

Думаю, передовсім трьома чинниками: територіальною близькістю, мовною спорідненістю та великою кількістю робочих місць. Українцям подобається, що Чехія порівняно недалеко, іноді за якихось 10-15 годин можна вже бути вдома. Чеська граматику вважається однією із найскладніших у світі, але на побутовому усному рівні українцям її вивчення дається досить легко. Уже після кількох тижнів, а то й днів, майже кожен домовиться із чехом у повсякденному житті. Хоча не обходиться, звичайно, і без кумедних мовних конфузів, адже, як відомо, у чеській мові багато абсолютно протилежних за значенням слів, як-от: «черствий» – свіжий, «вонявка» – парфум, «потравіни» – продукти, «позор» – увага, «скот» – шотландець, «слева» – знижка, «укол» – завдання тощо. Ну і, звичайно, на українську робочу силу у Чехії вже не перший десяток років є великий попит. По-перше, бо українці зарекомендували себе як працююча та надійна нація, по-друге – вони економічно більш вигідні для чеських працедавців: за них не потрібно платити високі податки і вони погоджуються на меншу зарплату, ніж чехи. А з часів вступу Чехії до Євросоюзу країна масово відбудовується, експортує, тому у буді-

вельному, промислового чи лісогосподарському сектору завжди є багато вільних робочих місць. Треба відзначити також те, що Чехія щороку входить у список 30-40 найкращих країн світу за рівнем життя, а чеський паспорт – сьомий у світі за рейтингом вільного подорожування. Тобто паспорт громадянина Чехії дає право на безвізове відвідування 173 країн світу. Ці та інші причини спонукають багатьох українців, які живуть тут впродовж багатьох років, брати чеське громадянство. На жаль...

Ти була серед тих українців, які в Чеській Республіці активно підтримували Майдан... Чи стежиш за життям Батьківщини після Революції Гідності?

Звичайно! Це для мене так само природно, як поспідати. Мій день зазвичай починається з українських новин. Розумієш, переїзд у Чехію – це що завгодно, тільки не ізоляція від України! Відданість Батьківщині чи любов до неї не вимірюється для мене присутністю на її території! Ба навпаки – у розлуці ці емоції відчуваєш більш гостро! Думаю, ніхто не сперечатиметься з фактом, що українці в еміграції робили і роблять вагомий внесок у розбудову країни. На міжнародній арені вони потрібні так само, як і українці вдома на місцях, бо ж Україну світові презентують якраз наші дипломатичні відомства, суспільні діячі, видатні постаті...

Скажімо, на «Празькому Майдані» ми не тільки підтримували київський Майдан чи збирали гроші для наших військових, але й розповідали чехам та туристам Праги про його причини і суть. Я залюбки давала об'єктивні коментарі щодо ситуації в Україні чеським колегам-журналістам. Іноді виступаю у ролі ведучої на українсько-чеських заходах, які мають на меті підсилити культурний взаємозв'язок наших народів. Нещодавно активно допомагала створювати відеоролик про Україну, який разом із циклом лекцій презентуватиметься студентам та школярам у чеських навчальних закладах. Щоб розповісти молодому поколінню чехів, чому Україна – європейська держава, яку їм разом з батьками обов'язково необхідно відвідати вже цього літа! (сміється) Мені здається, що такою діяльністю тут я можу наразі зробити для України більше, ніж могла би вдома. Можливо, згодом я думатиму по-іншому, але зараз відчуваю саме так.

З розвитком соціальних мереж відбувається велика трансформація людських відносин. Та й життя в мегаполісі диктує свої правила... На твою думку, яка роль жінки в сучасному суспільстві?

Думаю, на цьому етапі розвитку цивілізованих країн сучасна жінка може бути ким завгодно і скільки завгодно! Усе

залежить від її бачення свого призначення. Вона може обирати для себе ту роль, яка їй до душі і до гаманця. Мама трьох дітей і хороша дружина – будь ласка, фрічайлд і політикка – ласкаво просимо. Можливо, я трохи категорична у цьому питанні, але для мене незрозуміла позиція, наприклад, жінок-«жертв», які тільки те й роблять, що нарікають на суспільство, яке їх пригнічує, начальника, який недооцінює, чоловіка, який лупцює... Жінко, ти – джерело нових життів і енергія нових можливостей! Бери все у свої руки і покажи, як добре ти кермуєш і паркуєшся, прояви свої менеджерські здібності й вимагай підвищення та кращої зарплати, іди від чоловіка, який тебе не любить і не цінує... Усе ж так просто! Але і надмірна емансипованість та фемінізм – то інше зло! Тому для мене ідеальна жінка – синонім балансу і гармонії, яка сьогодні одягне строгі брюки і буде воїном світа, а завтра – вільну спідницю і стане богинею жіночності. Нам треба якомога частіше користуватися нашою гнучкістю і милосердям, якими наділяє нас природа. Розвиватися, але іноді прикинутися нерозумними, відстоювати правду, але й вміти промовчати, вимагати, але і самим давати навзаєм і мотивувати... Справжня жінка – це берегиня, це розум і серце, це ліфт, який підіймає себе, свого чоловіка і дітей, а отже і маленьку частинку великого суспільства. І в ній є достатньо і мудрості, і фізичних ресурсів для втілення цього всього в життя.

Відносини між Україною і Росією не є простими. Конфлікт на Сході України вплинув на долі багатьох людей. А які в тебе відносини з росіянами, адже їх у Чехії чимало?

У моєму оточенні є люди, які народилися в Росії. Тому я чітко розмежовую поняття «росіяни» і «москалі». Як і поняття «влада» та «люди», і в Росії зокрема... На щастя, я ніколи не дозволяла гніву та злості засліплювати мене. Ідеться як про людські, так і міждержавні відносини. Бо патріотизм, на мою думку, не має нічого спільного з ненавистю до інших народів. Поширюючи ворожнечу, ми з обох боків робимо свій вклад у цю війну. Бо війна не тільки на лінії фронту... А я не хочу воювати! Я хочу дивитися на світ із широко розплющеними очима та відкритим серцем, намагатися розуміти, де чорне, а де біле, не змішуючи усіх і все у сіру масу. «Зашорених» москалів до себе не підпускаю, а от із адекватними росіянами у мене немає причин не спілкуватися. Бо адекватний росіянин не підтримує ні цю війну, ні Путіна, ні ідею Росії як наддержави. Коли українські митники під час перетину кордону забирають мого близького друга росіянина на «фотосесію» та відеодопит про мету відвідин України, він розмовляє з ними

Під час модерування щорічного українського балу «Маланка» у Празі.

чистою українською мовою! Слухає «Океан Ельзи» і Христину Соловій, вільно читає Ліну Костенко та Юрія Винничука, прагне сусідського миру, ніколи не голосував за Путіна та ще багато іншого! І при цьому він громадянин Росії. Я впевнена, що таких людей в Росії багато, тож було би вкрай нечесно заганяти всіх в одну кошару, змушувати відповідати усіх за вчинки агресора. Наші заробітчани згадують, як у дев'яності і нульові роки чеські ЗМІ майоріли новинами про українську мафію. Бригади покидьків української національності тримали у страху Прагу та інші міста. Тоді кожен українець асоціювався у чехів із мафіозі та викликав шквал ненависті. Українець, який сам був змушений «відрахувати» цій мафії із кожної зарплатні... Я думаю, ви зрозуміли паралель. Будь ласка, не будьмо стадом, засліпленим ненавистю! А будьмо людьми і намагаймося не тільки дивитися, але й бачити...

А чи думала ти колись про повернення додому?

Я постійно думаю про повернення додому! Більше того – я повернення додому! Українській владі тим часом треба дбати про робочі місця та гідні зарплати для своїх громадян. Тому що охоплює паніка, коли розумієш, скільки українців щомісяця отримує польські візи та румунські, угорські паспорти, щоб мати можливість прогудувати свою сім'ю...

Путін хоче в минуле

Карел Шварценберг – про відносини ЄС та Росії та «застрягли» реформи в Україні

Розмовляла: Марина ЄВТУШОК

Карел Шварценберг – чеський політик, дипломат, міністр закордонних справ Чехії в 2007-2009 і 2010-2013 роках, розповідає про відносини Брюсселя з Кремлем, про політику Володимира Путіна, а також про те, чому Чехія зберігає дружні відносини з Росією і як Революція Гідності змінила Україну. «Апостроф»¹ поспілкувався з Карелом Шварценбергом в межах 11-го Київського безпекового форуму.

З якими головними викликами зараз зіштовхується Європа?

З нездатністю ухвалювати великі рішення. Європейський Союз потребує реформ: іноді вони можуть бути болючими, і ми не можемо запустити їхню активну фазу. Це наймасштабніший виклик.

Що потрібно, аби впоратися з ним?

Воля й бажання діяти, ухвалювати рішення. А вони не здатні цього робити.

Як так сталося? Хіба ЄС не для цього створений?

Так і було, але 70 років тому. Я часто повторюю, що біля входу в Європейський парламент в Страсбурзі потрібні дві великі статуї батьків об'єднаної Європи. Одна – Адольфа Гітлера, а інша – Йосипа Віссаріоновича Сталіна. Лише завдяки досвіду існування поруч з цими людьми Європа спромоглася об'єднатися в 50-х роках. Без них вони б досі намагалися це зробити. Сьогодні, коли на нас впала тінь історії, нові політики не усвідомлюють цієї необхідності. Батьки-засновники, які відчували тиск Гітлера й Сталіна, краще її розуміли. Молодше покоління не знало цього.

Росія теж є викликом?

Без сумніву. Але з ними буде легше впоратися, якщо ми будемо об'єднані й розумітимемо, чого вони хочуть.

¹Євтушок Марина. Путін зробив помилку в Україні, він хоче повернутися в минуле – європейський політик. Чеський дипломат Карел Шварценберг про відносини ЄС і Росії // Апостроф. – 2018, 22 квітня. Режим доступу: <https://apostrophe.ua/ua/article/politics/foreign-policy/2018-04-22/putin-sovershil-oshibku-v-ukraine-on-hochet-vernutsya-v-proshloe-evropeyskiy-politik/18029>

Але якщо Росія є викликом для ЄС...

Це причина не для всіх. Щодо Росії досі існує багато ілюзій. Одна із властивостей людської природи полягає в тому, що нам не подобається помічати речі, неприємні для нас. Ми просто не любимо дивитися на те, що нам не до душі. Бути строгими з Росією – не дуже приємно з економічних та й з інших причин, тож багато хто намагається не надто придивлятися у тому напрямку.

Як гадаєте, що спонукає росіян роками чинити те, що вони чинять?

Гадаю, що своєю ревізійською політикою Володимир Володимирович хоче повернутися до світу, в якому існував Радянський Союз. Я розумію, він був агентом КДБ у НДР в часи, коли російські війська й танки стояли в Німеччині, а значна частина Азії належала СРСР. А реальність його приголомшує. Я розумію, що він ностальгує за тими часами. Тут все просто: Путін – ревізійніст. Він доволі чесний в цьому і сам зізнався, що найбільшою катастрофою 20 століття вважає розпад Радянського Союзу. І це після двох світових воєн, які пережив світ у тому сторіччі.

Ви очолювали міністерство закордонних справ Чехії, коли Володимир Путін вимовив свою мюнхенську промову, яку розцінили як пролог до нової «холодної війни»...

Так, і знаєте, що тоді сталося? Він вимовив ту величезну промову, і, на жаль, я мав нещастя виступати одразу після нього. Ви можете відшукати мої слова, за які усі присутні там дуже розсердилися на мене. А все тому, що я розпочав приблизно так: «Дуже дякую президенту Російської Федерації за його виступ, тому що він якнайкраще окреслив причину й аргументи для розширення НАТО». Усі були злючі. Надто представники Німеччини, вони казали: «Як ти можеш так звертатися до Путіна? Ми працюємо над гарними відносинами з ним». Я відповів, що слухав його промову і знаю, що саме я почув, а ви самі це побачите.

Карел Шварценберг на київському Майдані у 2018 році.

Чехія була частиною «залізної завіси», відповідно, частиною зони впливу СРСР. Після десятиліть таких відносин Москви і Праги як вам працювалося з російськими партнерами, коли Чехія вже була незалежною? Ви відчували тиск чи спроби впливати на вас?

Вони весь час так робили. Росіяни дуже активно працюють і в моїй країні. Це стосується багатьох місць. Ви були б здивовані їхньою кількістю.

Але й чинний президент Чехії Мілош Земан не приховує своїх симпатій до Росії.

Так, він такий. Перш за все, він дуже марнославний, як і його попередник, до речі. І Путін лестить йому, а це ще одна причина симпатій. Крім того, Земан, як і його попередник, пан Клаус (Вацлав Клаус – президент Чехії у 2003-2013 роках), зростав у часи, коли дітей навчали, що найпрогресивнішою країною світу й раєм на Землі є Радянський Союз. Їх навчали цьому, тож вони росли з таким переконанням. Вони частково прокинулися в 1968 році під час російського вторгнення

(інтервенція військ Варшавського договору до Чехословаччини й окупація країни з метою придушення Празької весни). Тож усе те покоління просякнуте цією старою симпатією. Ну й потретьє, для передвиборчої кампанії Земану потрібні були гроші. І чимало коштів надходили, скажімо так, не з західного боку.

Ви стежите за новинами з України?

Так, Україна – це моя любов. Мені завжди подобалося сюди приїжджати. Відтоді ж, як я мав честь бути на Майдані й дискутувати зі студентами, я захоханий у вашу країну.

А яке ваше враження щодо процесу реформ?

Вони зупинилися. Ви почали їх запроваджувати, але протягом останніх двох-трьох років вони застрягли. Думаю, вам потрібно розвивати й підтримувати громадянське суспільство, яке, дякувати Богу, дуже активне. А от політичні партії й багато політиків, якщо чесно, люблять гроші.

Одна з найбільш обговорюваних сфер – антикорупційна. Як зі сторони виглядає все, що відбувається в ній?

Скидається на те, що у вас є закон, але ви не дотримуетесь його, тому він не діє. Не було прецедентів, щоб високоставлені чиновники або олігархи, які впливають на політику, сили за ґрати. Ви ж не знаєте нікого, з ким би це сталося зараз? Так, боротися з корупцією складно.

Ви дивитесь на Україну з оптимізмом?

Я стаю все більше й більше оптимістичним. У 2014 році я був прихильним, але песимістичним. Але тепер, на диво багатьом, ваша армія змінилася, вона бореться й розвинулася до високого рівня. У вас активне громадянське суспільство, яке, сподіваємося, підштовхне політиків до активних реформ. Єдине, що Володимир Путін здобув в Україні, це те, що російськомовні українці зараз набагато більше почувуються українцями. Він зробив ту ж помилку, що й Гітлер у Австрії. Якщо перед війною 80% австрійців називали себе німцями, то після неї таких лишилося 8%. Схоже, Путін досягнув тут приблизно такого ж ефекту.

До речі, про Австрію. У 2014 році багато хто в Україні проводив паралелі з долею Австрії й навіть Чехословаччини в 30-х роках минулого століття. Як гадаєте, західний світ зробив висновки з тієї ситуації?

Ні, ніколи. Я вже старий чоловік, і зі свого життєвого досвіду можу сказати, що історичний досвід не переходить від одного покоління до іншого. А от упередження – так. Упередження стабільні протягом багатьох поколінь.

Від відмінниці до аудиторки

Українка успішно склала ЗНО і отримала у Празі престижну роботу

ТЕКСТ: Мирослав ГАНУЦАК

Чернігівка Дарина Зуєва вісім років тому склала зовнішнє незалежне оцінювання на найвищу оцінку – 599 балів. Згодом поїхала до Чехії, де знайшла не лише особисте щастя, а й гарну роботу. Нині 25-річна українка працює аудитором у міжнародній кампанії. Її чоловік Тарас, якого знає ще зі школи, працює лікарем, вони орендують квартиру у передмісті Праги. Каже¹, в дружині ніколи не сумнівався, тож її результат на ЗНО не став для нього несподіванкою. «Я й до того бачив, що це дуже розумна дівчина», – зізнається Тарас. Але в Україну її все одно тягне.

Компанія входить до четвірки найбільших аудиторів світу. «Це вважається доволі важкою і престижною роботою. Не кожного сюди беруть. Тут жорсткий відбір», – зізнається Дарина. Їй довелося з нуля вивчити чеську і ще раз отримати вищу освіту, тож тепер має два диплома – з міжнародної економіки київського вишу і празького економічного університету.

Колеги Дариною захоплюються і характеризують її, як сумлінну та відповідальну працівницю. Її робота – аналізувати фінансові звіти підприємств. Серед клієнтів – не лише бізнес, а й державні установи – приміром, лікарні, котрі намагаються залучати до себе пацієнтів і отримувати гроші від страхових компаній. Це те, чому невдовзі доведеться навчатися й українським головлікарям, тож для них Дарина має цінні поради. «Людина, яка стоїть на чолі лікарні, має володіти й знаннями в охороні здоров'я, і знаннями в бізнесі: як ефективніше купувати, в яких постачальників, як зробити так, щоб пацієнти приходили до цієї лікарні», – пояснює вона. Ковалями успіху українки можна вважати шкільних учителів із української

¹Гануцак Мирослав. Жителька Чернігова здобула на ЗНО 599 балів та переїхала працювати до Чехії // Телевізійна служба новин каналу "1+1". – 2018, 25 травня. Режим доступу: <https://tsn.ua/video/video-novini/zhitelka-chernigova-zdobula-na-zno-599-baliv-ta-pereyihala-pracuyuvati-do-chehiyi.html>

Дарина Зуєва у Празі під час інтерв'ю українському телеканалу.

мови, математики та економіки, з якими вона спілкується і донині. «Я хочу тут чогось досягти, щоби потім можна було в Україні щось корисне зробити. Може, це наївно, але хотілося б», – зізналася відмінниця. Дарина вийшла з родини вчителів, і мама зізнається, що це було нелегке виховання. «Дуже важко свою дитину навчати, вчительські діти розуміють. Це така кара для дітей», – каже вона. Батько колись теж був учителем малювання, але у важкі часи кинув школу й пішов у бізнес. У сім'ї оберігають архів – дипломи, відзнаки, нагороди доньки. А також котика, якого маленьким кошеням Дарина привезла з Києва. Серед родинних реліквій лежить і сертифікат ЗНО, котрий свідчить про вражаючий результат: 200 – з математики, 200 – з української мови і 199,5 – з англійської мови. «Сподівалися, але не вірили. Кричали вночі, родиною кричали, стрибали. Подумали, що, може, щось помилилися, ще раз перевіряли», – зізнається мама. «Для мене ЗНО – це була ключова можливість. Без якихось зв'язків, як ви розумієте, просто прийти з цими балами і знати, що мене візьмуть. Для мене це були відкриті двері», – зізнається дівчина, перед котрою нині відкритий уже весь світ.

«Бабченкогейт»

СБУ інсценувало жорстоке вбивство критика путінського режиму. Та результати бажають кращого

ТЕКСТ: Олекса ЛІВІНСЬКИЙ

За резонансом, який отримала в Україні та – без сумніву – і на міжнародній арені так звана «справа Бабченка», зрівнятися не може жодна інша. Хіба що «справа Гонгадзе» була подібно гучною. Та, на відміну від Гіі, журналістові Аркадію вижити вдалося. І спровокувати своєю «смертю» численні дискусії про те, чи варто напружувати і без того напружене суспільство, інсценуючи жорстокий злочин посеред української столиці, заради боротьби із далекою жорстокою «рукою Москви»?..

Увечері 29 травня у ЗМІ поширили повідомлення про вбивство в Києві російського опозиційного журналіста Аркадія Бабченка, що він отримав кілька пострілів у спину на порозі своєї квартири, його забрала швидка, але він помер дорогою до лікарні. Таке повідомлення неабияк стривожило киян, адже такі зухвалі злочини вже ставалися. Зрозуміло, посипалися безумовні переконання, що це – справа рук російської розвідки ФСБ, що Путін мстить «націонал-зрадникам» – так він називає росіян, які не підтримують його режиму й емігрували. Що у Києві стає небезпечно, що українська поліція й спецслужби не можуть впоратися із своїми обов'язками. Що стає небезпечно займатися журналістикою взагалі... Близько 23.30 поліція оприлюднила фоторобот ймовірного виконавця злочину: чоловік 40-45 років з сивою бородою (він і справді виявився дещо подібним на «виконавця»). Нічого не підозрюючи, незалежно розслідувачі й друзі Бабченка невтомно всю ніч збирали всі відеоматеріали з вуличних камер та реєстраторів, щоб знайти «вбивцю». Та марно...

Ожив та посміхався

Але вже наступного дня голова Служби безпеки України Василь Грицак та генеральний прокурор

Юрій Луценко повідомили – вбивства не було, його інсценували, щоб затримати замовників злочину й дізнатися, кого ще планують «ліквідувати» росіяни. Ймовірним організатором виявився такий собі вже затриманий на той час посеред вулиці Борис Герман, а список наступних жертв складався аж із 30-ти, а потім і 47-ми осіб. І показали самого Бабченка – живого й здорового. Він вибачився перед усіма й пояснив: так треба було. Згодом у ЗМІ просочився і сам нібито «розстрільний список», у якому були відомі журналісти, активісти, підприємці, модератори, письменники, такі як Юрій Андрухович, Денис Казанський чи Віталій Портников. Наскільки справжнім є саме цей список – залишається загадкою, але СБУ про всяк випадок провела із багатьма його фігурантами розмови і декому пропонувала і навіть надала охорону.

Хто такий Бабченко?

Аркадій Бабченко – російський журналіст, блогер. Відкрито критикує путінський режим. Виїхав з Росії через можливі переслідування. Раніше він служив на Північному Кавказі, брав участь у першій та другій чеченських війнах. Після закінчення служби зайнявся журналістикою. Працював військовим кореспондентом у низці російських видань, зокрема «Московський Комсомолец» і «Новая газета». Як військовий кореспондент Бабченко брав участь у війні в Південній Осетії 2008 року. Вперше популярність в Україні Бабченко здобув під час Революції Гідності. Тоді він був одним із небагатьох російських журналістів, які не лише об'єктивно висвітлювали події на Майдані, але й самі приїхали для цього до Києва. У грудні 2013 року широкого розголосу набув, наприклад, блог Бабченка про Майдан як втілення вільного духу Січі. У грудні 2016 року він висловився про катастрофу

Василь Грицак і Юрій Луценко презентують журналістам живого Бабченка.

Ту-154 над Чорним морем, в якому летіли до Сирії артисти російського ансамблю «Александровці», мовляв, вони недостойні співчуття. В лютому 2017 року він повідомив, що на його адресу і на адресу його родини неодноразово надходили погрози, тому вирішив тимчасово покинути Росію. Певний час перебував у Чехії, намагався оформити собі дозвіл на проживання, але з формальних причин не зміг цього зробити. Потім проживав у Ізраїлі, та, зрештою, з серпня 2017 оселився у Києві. До дати своєї «смерті» працював на кримськотатарському телеканалі АТР. **Герман-Пивоварник-Стельмашенко-Путін** СБУ назвала ім'я замовника – це громадянин України В'ячеслав Пивоварник. Крім того, спецслужби повідомили про затримання ще одного підозрюваного – «громадянина Т.» (Тараса Стельмашенка), який, за словами слідчих, очолював сформовану з трьох осіб групу терористів. У квітні СБУ дізналася, що громадянин України Борис Герман розшукує виконавця для вбивства журналіста Аркадія Бабченка. Для цього Герман зв'язався з волонтером і учасником АТО Олексієм Цимбалюком, який нібито погодився на злочин, але звернувся у правоохоронні органи і далі негласно співпрацював з ними.

Протягом слідства з'ясувалося, що спецслужби РФ планують цілу серію терактів в Україні. СБУ вирішила зімітувати злочин, щоб вивідати подальші плани терористів. Ім'я Пивоварника прозвучало на першому суді – щодо обрання запобіжного заходу для Германа. Тоді Герман назвав його «давнім знайомим», який живе в Москві і «займається в фонді товариша Путіна організацією заворушень в Україні». Служба безпеки назвала Пивоварника «російським куратором» Германа і продемонструвала фотографії листування Германа з Пивоварником в месенджері Telegram. 8 червня СБУ повідомила Пивоварникові про підозру в підготовці теракту. Зараз правоохоронні органи встановлюють його точне місцезнаходження в Росії. В травні 2018 року Герман, за наказом Пивоварника, перевіз в Україну з Росії трьох українських громадян, які в Ростові-на-Дону під керівництвом російських спецслужб пройшли інструктаж і навчання для здійснення терактів. СБУ продемонструвало фрагмент листування Пивоварника з Германом, в якому обговорювалася організація перельоту цих громадян за маршрутом Ростов-Москва-Стамбул-Київ, в листуванні представлені фото паспортів. 13 червня працівники СБУ затримали Т., який керував групою. Під час обшуку у підозрюваного вилучили вогнепальну зброю і патрони. Про інших членів групи в СБУ нічого не сказали.

«Контрозвідник» каже про стопроцентну агресію Росії

Сам же Герман вважає, що його підставили і «роблять цапом-відбувайлом». Він стверджує, що співпрацював із контррозвідкою, передавав їй «список 47» і повідомляв про можливий замах на Бабченка її співробітників, однак контррозвідка це заперечує. Герман є партнером та співвласником спільного українсько-німецького підприємства з виробництва зброї «Шмайсер», яке є єдиним в Україні недержавним підприємством у цій сфері. На підприємстві, яке має відносини із Міністерством оборони, періодично проводяться обшуки, а проти самого Германа вже була порушена кримінальна справа. Певний час він був помічником народних депутатів від Соціалістичної партії та Партії Регіонів. Він каже, що виплатив Цимбалюку не платню за «вбивство Бабченка» (40 тисяч доларів США), а передав їх у борг. «У списку, який мені передали, справді було 47 прізвищ. Серед них і Аваков-

молодший, але Бабченка не було. Росіяни планують повномасштабну агресію, це – стопроцентна інформація», – заявив Герман на суді. Його утримують під вартою терміном на 60 діб.

Довести все буде непросто

В СБУ вважають, що Герман був посередником, за допомогою якого російські спецслужби фінансували проросійські політсили в Україні. Він згадав партію «Розумна сила», та знайти представників цієї партії наразі неможливо. В СБУ звернули увагу, що рішення про виділення грошей схвалювалося на рівні вищого політичного керівництва РФ. В аудіозаписах Германа і неназваного свідка звучить ім'я «Великий Вова Пу». Сам же Герман позначає свої функції як «касир». У підслуханих розмовах обговорювалися як мета та деталі вбивства Бабченка, так і загалом плани з дестабілізації ситуації в Україні.

Сам Аркадій Бабченко, який наразі знаходиться у невідомому місці та спілкується із громадськістю лише через Facebook, написав, що наявні докази російського сліду – ще не все. На його думку, в Росії в боротьбі проти України почали працювати серйозно. «Ще нічого не скінчилося», – написав Бабченко.

Тепер залишається чекати завершення слідства і суду, який, судячи з усього, буде непростим. Юристи прогнозують виникнення в суді проблем з доказовою базою. Адвокат Віталій Титич пояснив, що стаття 271 КПК (контроль за вчиненням злочину) проблемна сама по собі. У статті зазначено, що імітація проводиться відповідно до законодавства, а спеціального законодавства про імітацію в Україні немає. У той же час силовики, як і раніше, наполягають: продовження операції допомогло вийти на замовників в Москві.

Критика підходу й чеська реакція

Імітація злочину викликала ряд суперечливих оцінок. «Репортери без кордонів» назвали це «грою з правдою», яка підриває довіру не просто до Бабченка й СБУ, а й до журналістики й України загалом. «Ця постановочна «не-смерть» неминуче «скаламутить воду». Росія вже заперечує свою причетність до замаху на життя свого колишнього шпигуна Сергія Скрипаля у березні в британському місті Солсбері, називаючи це «фейковими новинами». Тепер, скоріш за все, вона скористається цим обманом у Києві, аби посилити свої позиції і в цій справі, і в багатьох інших».

Бурхлива реакція була і у Чехії, МВС якої журналісти звинувачували у відмові Бабченку у дозволі на проживання, мовляв, якби видали, то він би залишився живий. МВС ЧР навіть змушене було негайно реагувати заявою, що Бабченко не звертався ані по статус біженця, ані по дозвіл на проживання. Критикували вчинок і чеські журналісти, які регулярно і тривалий час підтримують Україну. «Це – подарунок для всіх конспіраторів», – пише Павел Новотни на info.cz. «Мені заважає вся театральність, з якою справа була оприлюднена», – каже журналістка Петра Прохазкова. «Бабченко перетнув критичну межу і загальну основу, що журналісти не повинні створювати подію, а інформувати про них... Але йшлося про його життя», – вважає Адам Черний із чеського Синдикату журналістів. Сумнів у достатній кількості зібраних доказів проти російських спецслужб висловив і коментатор «Господарських новин» Ондřejей Соукуп, який Бабченка добре знає багато років. «Афера з катастрофальним результатом: СБУ та Бабченко витворили фейк-нюз світового розміру, – вважає коментатор «Актуалне» Мартін Фендрих. – І коли наступного разу вб'ють або поранять якогось журналіста, або він буде казати про погрози, одразу ж вигулькне неприємне питання: а не є це часом якась операція розвідки? А він справді мертвий? І не виглядатимемо ми ідіотами, якщо він через кілька годин вийде на прес-конференції з посмішкою від вуха до вуха та з вибаченнями дружині?» Тим не менш, усі тверезомислячі чеські журналісти намагаються зрозуміти і Бабченка, і підхід СБУ: Україна перебуває у війні з підступним, сильним ворогом, а ми дивимосся на це нашим спокійним, комфортним поглядом, і невідомо, як би ми реагували на їхньому місці.

Борис Герман, якого підозрюють у організації замаху на Бабченка, на лаві підсудних.

Ув'язнений Сенцов «псує» Путіну «футбольне видовище»

Один із сатиричних плакатів на тему російського мундіалю художника Андрія Ярмоленка.

Нью-Йорк, 19 червня. Російський режим сам винен в тому, що його футбольне шоу проходить в атмосфері міжнародного осуду через злочини в Україні і не тільки. В розпал Чемпіонату світу з футболу останнє, про що Володимиру Путіну хочеться згадувати – це про права людини, Крим чи Україну. І це хороша причина вказати на справу проти Олега Сенцова – українського кінорежисера, який вже більше місяця голодує в далекій сибірській колонії – щоб нагадати російському президенту, що його дороге спортивне шоу не змиє

злочини його режиму. Про це пише New York Times у редакційній статті, нагадуючи, що 41-річний кримчанин, ім'я якого ставало помітним у колах кінофестивалів, працював над своїм другим художнім фільмом, коли Росія анексувала Крим. Його схопили, і в кращих традиціях СРСР кинули до в'язниці на 20 років через звинувачення у «тероризмі». Згодом українець оголосив голодування, вимагаючи звільнити близько 70 українських політичних в'язнів в Росії. Справа викликала міжнародний осуд. Видатні світові і російські кінорежисери виступили з підтримкою Сенцова. Євросоюз назвав його ув'язнення «порушенням міжнародних законів і елементарних стандартів правосуддя», а Європарламент у своїй резолюції закликав звільнити українських в'язнів. Президент Франції Еммануель Макрон теж піднімав це питання під час зустрічі з Володимиром Путіним. Держдепартамент США висловився на підтримку Сенцова, хоча президент Дональд Трамп звинуватив у «втраті» Криму свого попередника Барака Обаму і закликав повернути Путіна в G7. Хоча з клубу його вигнали якраз після анексії українського півострова. Кремль вдається до вже традиційних заперечень, наполягаючи, що Сенцов – терорист, синці на його тілі – це не результат тортур, а нібито його «садомазохістських» впоодобань. А підконтрольні російському уряду ЗМІ обмовляють його роботу в кіно і, звісно ж, списують протест Заходу на спроби підірвати проведення Чемпіонату світу з футболу в Росії.

«Ні, ні і ще раз ні. Режим Путіна єдиний, хто відповідальний за напади на Україну, за катування Сенцова, фальшиве судочинство і всі тіньові російські дії, які нависають над футбольними матчами. Сенцов ризикує життям, щоб привернути увагу до всього цього. Він і правда, на якій він наголошує, заслуговують повної підтримки Заходу не залежно від того, що відбувається на російських стадіонах чи в голові Трампа», – пише американське видання. Утім, доля Сенцова може вирішитись вже невдовзі – він або помре з голоду, або отримає волю шляхом обміну на котрогось із росіян, засуджених в Україні. Український омбудсмен Людмила Денисова тиждень безрезультатно намагалася зустрітись із режисером у російській колонії, а також з іншими політв'язнями. Російський журналіст, головний редактор ресурсу «Ехо Москви» Олексій Венедіктов припустив, що його й справді можуть випустити, обмінявши на підозрюваного у державній зраді керівника «РІА Новості Україна» Кіріла Вишинського. Радіостанція опублікувала звернення до Путіна із проханням помилувати Сенцова, підписане відомими громадянськими й мистецькими діячами, такими як Чулпан Хаматова, Володимир Познер чи Ксенія Собчак. Однак у Кремлі вважають, що Сенцов сам повинен просити помилування. Це означало б визнання ним вини, на що режисер навряд чи піде.

уніан

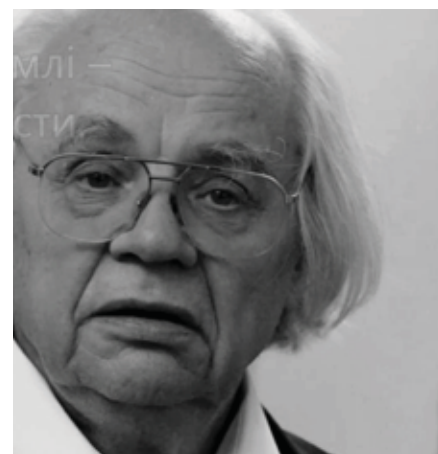
Пам'яті Івана Драча

Київ, 19 червня. Український поет і прозаїк Іван Драч відійшов у вічність. Відомий український літератор та громадський діяч помер у клінічній лікарні «Феофанія» на 82-му році життя після тривалої хвороби. «Ще вчора ввечері я говорив з дружиною, Марією Михайлівною. Надія залишалася, однак сталося те, що сталося», – написав його колега Сергій Тримбач. Драч заповідав поховати його в рідному селі Теліжинці, біля могили його сина. Президент України Петро Порошенко висловив співчуття рідним і друзям Драча. «Один із найяскравіших поетів

з когорти шістдесятників, прозаїк, кіносценарист, громадський діяч – це все замалі категорії для митця його масштабу. Перш за все, це була Людина, яка тонко відчувала Україну та її душу», – зазначив він. УІЧР та часопис «Пороги» висловлюють співчуття директорці української служби «Радіо «Свобода» (Прага) Мар'яні Драч у зв'язку зі смертю батька.

пор

Іван Драч.

Боржників не питатимуть дозволу на виїзд дитини за кордон

Київ, 19 червня. Міністерство юстиції удосконалило норму щодо виїзду за кордон дитини, яка проживає в неповній родині. Про це йдеться в повідомленні на сайті Мін'юсту. Відповідно до запропонованих змін, той з батьків, який проживає з дитиною, може самостійно вирішувати питання тимчасового виїзду дитини за кордон за наявності заборгованості зі сплати аліментів іншого з батьків більше 4 місяців. При цьому законопроект передбачає можливість виїзду дитини за кордон строком до 1 місяця з тим із батьків, з ким проживає дитина, не лише на лікування, навчання і відпочинку, але й з метою її участі в дитячих змаганнях, фестивалях, учнівських олімпіадах та конкурсах за кордоном, у тому числі в складі організованої групи дітей.

Раніше для цього треба було отримати нотаріальний дозвіл, чим часто користувалися боржники і шантажували колишню дружину чи колишнього чоловіка, вимагаючи відмовитися від аліментів. «Ми збалансували права обох батьків. Тобто право виїхати ненадовго за межі України з малюком також отримує той з батьків, який не проживає з дитиною. Однак – лише у випадку, коли він є добросовісним платником аліментів», – підкреслив міністр Павло Петренко. За його словами, для цього йому необхідно звернутися з письмовою заявою до того з батьків, який

Ілюстративне фото.

проживає з дитиною. Дозвіл має бути наданий впродовж 10 днів. У іншому випадку за спрощеним порядком у наказному провадженні таке рішення виносить суд. Павло Петренко також наголосив, що за умисне порушення встановленого законом обмеження щодо строку перебування дитини за межами України передбачена адміністративна відповідальність. «Якщо на громадянина накладено адміністративне стягнення за вчинення такого правопорушення, він тимчасово обмежується у праві на виїзд за кордон з дитиною. Строк такого обмеження становить 1 рік, крім випадків наявності нотаріально посвідченої згоди на виїзд дитини другого з батьків», – пояснив міністр. Законодавчі ініціативи невдовзі будуть

винесені на голосування у Верховній Раді. Міністерство юстиції України з початку дії законодавчої ініціативи «Чужих дітей не буває» обмежило у виїзді за кордон майже 120 тисячам боржників з виплати аліментів. З початку року державні виконавці стягнули 1,6 млрд грн на користь 500 тисяч дітей. Майже 120 тисячам боржників з виплати аліментів було обмежено у праві виїзду за кордон, управління автомобілем, користування зброєю та полювання. Якщо порівнювати з динамікою стягнень боргів за аліментами за аналогічний період минулого року, тоді було стягнуто 918,7 млн. гривень. Відповідно, у цьому році сума зросла на 69,7%, повідомили у міністерстві.

Вінниця.інфо

Заробітчанські пенсійні внески і субсидія

Київ, 19 червня. Кабінет Міністрів пропонує безробітним українцям, які не стоять на обліку в центрі зайнятості, декларувати свої отримані за кордоном доходи та сплачувати страхові внески в Пенсійний фонд. Відповідні внески дозволять таким громадянам отримувати державну субсидію. В іншому випадку органи соціального захисту будуть автоматично зараховувати таким людям працездатного віку дохід в три прожиткові мінімуми – 5286 гривень у тому випадку, якщо вони мають намір користуватися соцдопомогою. Нині, щоб взяти участь самостійну участь у пенсійному страхуванні, слід підписати відповідний договір з Пенсійним фондом України. За ним слід щомісяця робити внесок, що становить 22% від

мінімальної зарплати. На сьогоднішній день це – 819,06 грн. Голова Комітету економістів України Андрій Новак у зв'язку з цим каже, що Державна фіскальна служба нібито закликає заробітчаних декларувати доходи та платити податки у розмірі 18% від заробленого на сезонних чи інших роботах за кордоном, інакше податківці покарають їх суттєвим штрафом. Однак це не є правдою. Андрій Новак запевняє, що декларування доходів – це особиста справа заробітчанин. Бо доходи повинні декларувати тільки державні чиновники та представники влади. «Зараз декларувати свої доходи повинні не люди, які працюють за кордоном, а чиновники, через яких ці люди виїхали», – зазначив економіст.

Ілюстративне фото.

Як заявив голова Національного банку України Яків Смолій, за минулий рік обсяг грошових переказів в Україну від заробітчаних перевищив 9 млрд дол. «І ми очікуємо, що в 2018 році сума буде не меншою. Лише за січень-квітень цього року вони становили 3,4 млрд дол., тоді як дефіцит торгівлі товарами і послугами – 2,1 млрд дол.», – повідомив пан Смолій.

обозреватель

Валютні перекази дозволено конвертувати у гривню

Київ, 13 червня. Національний банк України (НБУ) вніс зміни до Правил здійснення за межі України та в Україні переказів фізичних осіб за поточними валютними неторговельними операціями та їх виплати в Україні. Це створює можливості для застосування безпаперових технологій на ринку фінансових послуг та розширення кола учасників цього ринку, в касах яких може бути виданий переказ з-за кордону. Банкам та їхнім клієнтам (фізичним особам-резидентам) надається можливість застосовувати сучасні комунікаційні технології Paperless під час переказів іноземної валюти. Так, клієнти банків зможуть подавати електронні копії підтверджуючих документів для здійснення переказів іноземної валюти за межі України з поточних рахунків в іноземній валюті. А банки зможуть створювати електронні копії підтверджувальних документів, поданих фізичними особами для здійснення переказу в паперовій формі, для їх подальшого зберігання. Крім того, фізичні особи отримують можливість за допомогою міжнародної платіжної системи ініціювати у гривні переказ в іноземній валюті за межі України, а також, за рішенням відправника переказу, що ініційований

з-за кордону в іноземній валюті, отримати такий переказ в Україні в гривні (тобто, у валюті, відмінній від валюти його ініціювання). Україна залишається країною-реципієнтом трансграничних переказів. Упродовж 2017 року сума коштів, отриманих в Україні з використанням міжнародних систем переказу коштів, у вісім разів

перевищує суму коштів, відправлених за її межі. Так, за підсумками минулого року, обсяг грошових переказів в Україну зменшився до \$2,4 млрд, або на 4,4% порівняно з 2016-им (\$2,5 млрд). З України перекази також скоротилися – на 18,8% до \$286 млн, тоді як у 2016-му вони становили \$352 млн.

TCH

Наступ з Азовського моря: складно, але можливо все...

Київ, 18 червня. Росія перекинула в район Азовського моря потужну військову силу, проте використати техніку в тамтешніх умовах може бути непросто. Таку думку висловив помічник голови Державної прикордонної служби України Олег Слободян. Росія перекинула в район Азова 6 артилерійських катерів, близько 7 десантних кораблів та ракетні корвети. Деякі з них переправили з Каспійського моря. За словами Слободяна, Азовське море складне для ведення морських військових дій, оскільки воно неглибоке і там різко змінюються течії. Він додав, що професійні моряки дають невисоку оцінку успіху будь-якої морської операції на Азові. «Азовське море невелике за своїм басейном і його, фактично, контролюють технічними засобами стеження, тому можливі наступальні дії завжди можуть бути упереджені», – відзначив Слободян. Як пояснив речник ДПСУ, Росія акцентує на тому, що ракетні крейсери

Загроза російського нападу з Азовського моря триває. Мета різна – від «пробиття» сухопутного коридору у Крим до загальної дестабілізації в Україні з метою її окупації. На фото: російський військовий корабель поблизу головної арки незаконного керченського мосту.

можуть завдавати удари з далекої відстані. «Друга позиція – це більше позиція психологічного тиску. Тому цю обстановку ми знаємо, відстежуємо, спільні заходи відпрацьовуємо із штабом Об'єднаних сил і в рамках сектору національної безпеки та оборони», – запевнив головний прикордонник. Росія привела сили свого Чорноморського флоту в повну бойову

готовність. Причиною таких дій послуговували нібито можливі провокації зі сторони України біля берегів окупованого Криму під час Чемпіонату світу з футболу, а також необхідністю охорони нещодавно відкритого автомобільного мосту через Керченську протоку, незаконно збудованого Росією на анексований півострів Крим.

5 канал

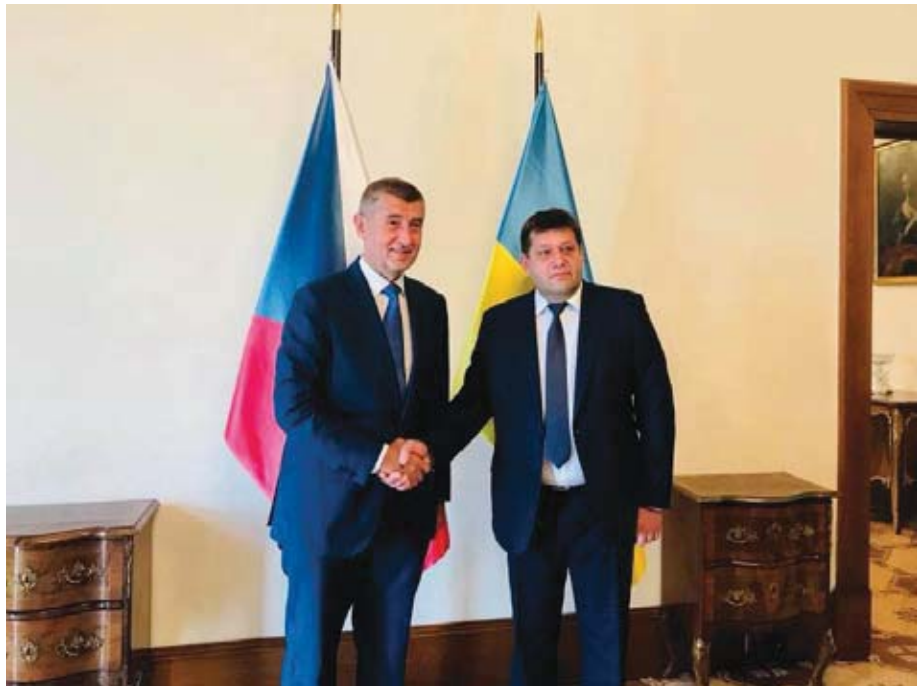

Співпраця між Україною та Чехією

Прага, 11-12 червня. Віце-прем'єр-міністр України Володимир Кістон в Празі зустрівся з прем'єр-міністром Чехії Андреем Бабішем й запросив його відвідати з офіційним візитом Україну. Україна розглядає Чехію як свого надійного політичного й економічного партнера в Європі, наголосив Кістон і додав, що уряд України високо цінує послідовну чеську підтримку України та її територіальної цілісності. Бабіш зауважив, що Україна може й надалі розраховувати на чеську підтримку. «Повне виконання Росією Мінських домовленостей є принципово важливим», – наголосив Андрей Бабіш. І висловився за більш активне залучення ЄС до вирішення ситуації на сході України.

Віце-прем'єр-міністр України також висловив сподівання щодо підтримки Чехії в протидії будівництву «Північного потоку-2». «На наше переконання, цей проект не має нічого спільного з економікою. Він є політично вмотивованим задумом, який підриває європейську енергетичну безпеку та є елементом шантажу Росією країн Східної Європи», – підкреслив Володимир Кістон.

Сторони обговорили актуальні питання двосторонньої економічної й інвестиційної взаємодії та відзначили потенціал поглиблення співпраці в енергетиці, транспортному й енергетичному машинобудуванні, галузі сільського господарства під час восьмого засідання українсько-чеської міжурядової змішаної комісії. Чеську сторону представляв міністр промисловості і торгівлі Томаш Гінер. Українська сторона повідомила про створення нового енергетичного ринку та висловила переконання в тому, що у діяльності на енергетичному ринку братимуть участь також і чеські компанії. Так само сподіваються на участь чеських компаній у приватизаційному процесі в Україні та у залученні чеських компаній до модернізації української інфраструктури. Сторони домовилися сприяти організації на території України виробництва сільськогосподарської техніки й розширенню експортно-імпортного постачання сільськогосподарської продукції, поглиблювати співпрацю в автомобілебудуванні, яке вже багато років успішно розвивається на території України

Прем'єр-міністр А. Бабіш та віце-прем'єр В. Кістон у Празі.

за сприяння чеських інвестицій. Була підтверджена зацікавленість у співпраці в енергетичній галузі, зокрема в ядерній енергетиці, також у реалізації проектів в таких категоріях, як обробні верстати, сільськогосподарські машини, залізничні машинобудівні вироби, металургійні вироби, автомобільні компоненти та запасні частини, тощо. Як розповів Франтішек Троячек, радник посольства ЧР у Києві, перспективно вважається співпраця в галузі сільського господарства та продовольчої промисловості, причому для посилення цієї співпраці у 2018 році чеська сторона створила нову посаду «місцевого фахівця з питань сільського господарства» при чеській дипломатичній установі в українській столиці.

Підписано Протокол та План заходів співробітництва у сфері технічного регулювання, стандартизації, метрології та оцінки відповідності між Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та Управлінням з технічної стандартизації, метрології і державних випробувань Чеської Республіки.

Пріоритетна увага зосереджується на взаємній регіональній співпраці на регіональному рівні, де зразком є довготривале співробітництво Краю

Височина із Закарпатською областю. Інтерес чеської сторони зараз спрямований на Дніпропетровську, Одеську та Харківську області, з якими вона хотіла б створити регіональні робочі групи з питань торгівлі та інвестицій. Ще у 2018 році чеська сторона хотіла б організувати підприємницьку місію до Дніпропетровської області. На завершненні в Празі відбувся чесько-український підприємницький форум. Економічну співпрацю з чеською стороною позитивно стимулює макроекономічна стабілізація України у 2016 та 2017 роках, імплементація Угоди про вільну торгівлю між ЄС та Україною (DCFTA) та реалізація економічних реформ в Україні. У 2017 році торговельний оборот між ЧР та Україною досяг 50,7 млрд. чеських крон (зростання на 21 % у порівнянні з 2016 р.), чеський експорт зріс на 27,99 млрд. чеських крон, а імпорт виріс на 22,7 млрд. чеських крон. Тенденція зростання торгового обміну продовжується і в 2018 році. У 2017 році Україні була 20-м найважливішим зовнішньоторговельним партнером ЧР.

Урядовий портал

Незамінні люди – є!

Без охочих працювати іноземців тисячі чеських підприємств мали б проблеми

ТЕКСТ: Мартін БІБЕН, Адела СКОУПА, Маркета ШПРАЙБРОВА

У Чехії їх – майже 400 тисяч осіб. Працюють на заводах, будівельних майданчиках, за касами супер-маркетів, у ресторанах та лікарнях. Та попит на трударів з-за кордону, особливо з України, Словаччини, Польщі, Монголії, Румунії та інших країн продовжує зростати. Без них вже неможливо уявити чеську економіку.

Українка Ільнара Дудаш 11 років тому приїхала до Чеської Республіки. Покинула математичний факультет, а знайомі допомогли із працевлаштуванням у Брні. «Спочатку я продавала цвіркунів та гризунів. Потім потрапила до їдальні підприємства, мала 40 крон за годину», – згадує¹ молода жінка.

Людей не вистачає

Кількість трудових мігрантів у Чехії зростає. Міністр сільського господарства Їржі Мілек заявив, що через масове враження дерев короїдом у лісовому господарстві необхідно працевлаштувати біля чотирьох тисяч іноземців. Без них катастрофу зупинити неможливо. Вперше офіційні особи визнали, що без працівників з-за кордону чеська економіка обійтися не може. Людей критично не вистачає у промисловості та сфері послуг. «У тисячі фірм без гас-тарбайтерів можуть виникнути виробничі проблеми, що призвело б до втрати замовників», – каже Радек Шпіцар, віце-президент Союзу промисловців та транспортників.

Сьогодні чеські фірми пропонують близько 300 тисяч вакансій. Сотні тисяч робочих місць зайняті лише завдяки наявності іноземців. З повністю вичерпаного чеського ринку праці вже зникли деякі професії. «Знайти, наприклад, слюсара-інструментальника вже неможливо, всі працевлаштовані», – каже він.

Нестача працівників, на думку деяких експертів, призводить уповільнення економічного зростання країни. «Ситуація зараз добра, але ми не можемо максимально використати цю перевагу», – вважає Шпіцар. Може і впасти валовий внутрішній продукт, додає

президент Конфедерації роботодавчих та підприємницьких союзів Ян Візнер. «На скільки процентів – сказати важко, але без іноземців чеська економіка і справді упала б».

Мінуси й протести

У Чеській Республіці зараз працює на сотню тисяч іноземців більше, ніж перед кризою. Якщо наприкінці 2016 року у країні було 383 тисячі громадян інших країн, то, за даними Міністерства праці та соціальних справ, у 2008 році їх було 285 тисяч осіб. Три чверті з них минулого року приїхали з країн ЄС, другу найбільшу групу утворюють українські робітники. Масово працевлаштовують іноземців великі підприємства, такі як «Шкода Авто», де поруч із чехами працює близько двох тисяч людей походженням з-понад 40 країн. Без трударів із-за кордону не може обійтися пардубицький завод з виробництва комп'ютерних компонентів «Фоксконн» або чеська філія найбільшого інтернет-магазину у світі «Амазон». Загальна кількість іноземців в Чехії минулого року перевищила півмільйона осіб.

Приїзд працівників із-за кордону, утім, не мусить бути єдиним рецептом. «Ми не використовуємо можливості місцевого ринку праці так, як могли б, тому шукаємо інші шляхи», – каже аналітик ринку праці Томаш Домбровски. Фірмам справді легше прийняти невиліковних людей з України або Монголії, ніж запропонувати мамам у декретній відпустці такі умови, щоб їм було вигідно повернутись на роботу раніше. За словами Шпіцара, приплив іноземних трудівників також не є позитивним довгостроковим рішенням для чеської економіки. «Ним може бути автоматизація, роботизація, комп'ютеризація. Деякі компанії вже починають це втілювати», – каже він.

Тривалий час проти приїзду іноземців виступають чеські профспілки. «Це лише намагання зберегти низьку оплату праці. Твердження про нестачу робочої сили – не зовсім правда. Рівень заробітної платні, яка пропонується деякими роботодавцями, є на межі

Ільнара Дудаш нині працює у відомій брненській інтернет-компанії, бере участь у акціях громади та міста, але були часи, коли їй і справді доводилось важко працювати. Фото Роберта Вистрчіла з південноморавського «Бабілонфесту» 2015..

виживання, а не гідної заробітної плати за важку роботу», – зазначає голова Чесько-моравської палати профспілок Йозеф Стржедула.

Хто зареєструється зараз, почне працювати восени

Та багато підприємств передусім обирають іноземного працівника, хоч і відомо, що громадяни країн, які не входять до ЄС, мусять пройти через сито тривалої бюрократичної процедури, де заявами, запитами та іншими довідками обмінюються кілька чеських та іноземних органів влади та міністерств. Видати швидко чиновники можуть тільки короткострокову візу терміном на 90 днів.

Люди з України можуть подати заявку на дворічний термін перебування з можливістю його продовження у рамках так званого «режиму Україна», але й так вся процедура займає близько півроку. Якщо зацікавлений у чеській вакансії українець зараз зареєструється у програмі, яка пропонує біля 20 тисяч робочих віз, рішення буде прийняте лише у жовтні або у листопаді. Працівник повинен знайти чеське підприємство, яке б його погодилось влаштувати. Наприклад, через Господарську палату або Союз промисловців та транспортників компанія надсилає запит до Міністерства закордонних справ,

яке й складає список на очікування. Він потім надсилається до консульства у Львові, яке протягом двох з половиною місяців запрошує кандидата на особистий прийом. Заява далі йде на Міністерство внутрішніх справ Чехії, яке приймає рішення протягом 60 днів. І тільки після цього українець може почати працювати у Чехії.

І цю систему вже критикують. «Для України та інших країн, що не входять до ЄС, не передбачена електронна черга, неможливо дізнатися, кого коли запросять. Звучать підозри в корупції», – скаржиться Магда Фалтова, голова Товариства з питань інтеграції та міграції. Гальмом є й певні ліміти для окремих країн. Наприклад, для працівників з України квота становила 10 тисяч осіб на минулий рік. На цей рік уряд подвоїв ліміт. Більше людей можуть приїхати з Монголії, В'єтнаму і Філіппін, можливо і Сербії. Але влаштуватися в Чехії мешканцям цих країн складніше, ніж Україні.

Польський досвід

Наприклад, до Польщі у 2016 році приїхало понад 700 тисяч українців. Поляки протягом кількох тижнів оформлюють піврічну або річну робочу візу в спрощеному режимі. «У польському консульстві у Львові працює 70 осіб, у нас – 20», – зазначає заступник міністра закордонних справ ЧР Мартін Смолек, який керує правовим та консульським сектором МЗС. Та такий швидкий підхід також має і свої слабкі сторони. «Вони, на відміну від нас, не дуже детально перевіряють, чи матимуть ці люди працю, житло, медичне обслуговування. Тому часто ці іноземці переїжджають, у тому числі й до Чехії», – каже Смолек.

Дані поліції свідчать, що чимало іноземців і надалі працюють незаконно. Минулого року поліція наказала негайно виїхати з країни понад трьома тисячам осіб. Це у вісім разів більше, ніж чотири роки тому. «Більшість з них – це українці з польськими візами, які не дають права на роботу в Чехії», – пояснює представник поліції Владімір Такач. Зростаючу кількість українців з польськими візами помітила й Ілнра Дудаш. «В основному це ті, хто працює через агентства. Якщо б чеський уряд зосередив увагу на агентствах і посередниках, а не на простих працівниках, було б набагато більше користі. Ці люди платили б податки і медичне страхування», – вважає вона і додає, що завжди уникала співпраці з агентствами та посередниками, так званими «клієнтами», бо вони зі своїх же співвітчизників нерідко беруть немалі «комісійні».

Знову спецпрограми

Нещодавно уряд задумався над спеціальною програмою для українських

медсестер. Вони б не були змушені близько року чекати на візу. Їм достатньо було б просто приїхати до Чехії короткостроково на термін до трьох місяців, а роботодавець би їм тим часом оформив довгострокову візу. Міністр праці та соціальних справ Ярослава Немцова недавно пообіцяла посприяти корегуванню правил подачі групових заявок на працівників і скоротити термін оформлення як у Чехії, так і в консульських установах Києва та Львова. Чеські лікарні також покладаються на українців. Уряд поки підтримуватиме «проект Україна» для лікарів, хоча торгово-промислової палати виступають проти. Міністерство охорони здоров'я хоче надати українським лікарям виняток на рік, щоб вони змогли скласти чеськомовний кваліфікаційний іспит. Чеські ресторани та готелі також можуть розраховувати на українців, хоча раніше вони були привабливими переважно для словаків.

Іноземці й дискримінація

І все ж до іноземних працівників в Чеській Республіці не завжди ставляться привітно. Роботодавці, наприклад, нерідко обіцяють їм якісне житло та помірний робочий час, але насправді виявляється щось зовсім інше. «Це стосується передусім менш кваліфікованих працівників, наприклад, філіппінок-хатніх робітниць. Вони отримують мізерну зарплату і за шість днів роботи на тиждень», – каже Фалтова. Іноді менша зарплата виплачується лише тому, що працівник – іноземець.

Міграційна криза посилила ворожі настрої щодо іноземців. «Це найбільше стосується тих, хто відрізняється за зовнішніми ознаками. Але тепер зіткнулися із расистськими випадками проти українців», – продовжує вона. Можливо, саме тому більшість з них після заробітків у Чехії воліють повернутися додому. Та частина іноземців залишиться, бо чимало хто з них має добре враження від чехів та місцевих підприємств, вони можуть скористатися можливостями, яких би не мали удома.

Ілнра Дудаш також вирішила залишитися. Керує невеликою фірмою й досягла успіху. У Брні вона заснувала громадську організацію, яка прагне показати, що українці є нацією з багатою культурою, історією, кухнею тощо. Проводить виставки, лекції або покази фільмів українських режисерів. «Українці не сприймаються негативно, чехи ставляться до них досить добре, але більшість нас вважає якимись неосвіченими людьми, які здатні працювати тільки на низькооплачуваних посадах. Ми хочемо ламати ці стереотипи», – пояснює Ілнра.

Трудова міграція у Чехії у цифрах

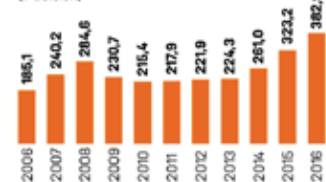
- Іноземці, які мають статус найнятих працівників, які зареєстровані у чеських центрах зайнятості (без тих, хто працює через кадрові агентства, на основі підприємницьких віз, осіб із дозволом на постійне проживання і т. д.) (2016):
Словаччина – 161 559; Україна – 54 571; Румунія – 31 522; Польща – 31 355; Болгарія – 25 784.
- Галузі економіки, де працює найбільше іноземців:
Переробна промисловість – 112 468; Адміністративна діяльність – 59 910; Торгівля – 40 116; Будівництво – 37 186; Науково-технічна діяльність – 24 348.
- 74 відсотки працевлаштованих іноземців походить із країн ЄС.
- 267 107 вакансій було зареєстровано чеськими центрами зайнятості у квітні цього року. Пропозиція робочих місць таким чином уперше в історії перевищила кількість безробітних, яких було 242 798.
- Кількість іноземних працівників у Чехії в останні роки (тисяч осіб):
185,1 – 2006; 240,2 – 2007;
284,6 – 2008; 230,7 – 2009;
215,4 – 2010; 217,9 – 2011;
221,9 – 2012; 224,3 – 2013;
261,0 – 2014; 323,2 – 2015;
382,9 – 2016.

Джерела: статистика центру зайнятості про працевлаштування іноземців, звіт міністерства праці, Trexima, газета «Господаржске новіни».

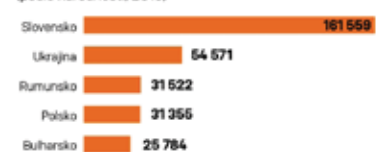
CIZINCI ZAMĚSTNANÍ V ČESKU

Jde pouze o cizince v postavení zaměstnanců evidované a registrované na úřadech práce v ČR. Nezahrnuje lidi pracující přes personální agentury apod.

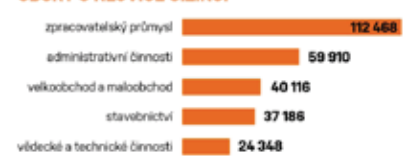
ZAMĚSTNANCI ZE ZAHRAŇÍ V ČR (v tisících)

POČTY ZAMĚSTNANÝCH CIZINCŮ (podle národnosti, 2016)

OBORY S NEJVÍCE CIZINCI

Zdroj: statistický úřad práce a zaměstnaní cizinců, zpráva ministerstva práce pro tripartitu o zaměstnaní cizinců, TREXIMA

Жертва «тролінгу» – про «тролів»

Міхал Гворецький – про присутність російської пропаганди у Словаччині і як їй протистояти

ТЕКСТ: Ірина ПУШКАР

Моторошна подорож двох молодих людей від комп'ютера до світу галюцинацій, наповненого ненавистю та безумством, тримає читача в напруженні до останньої сторінки роману, водночас відкриваючи всю «кухню» сучасного тролінгу, його загрози та роль у гібридній війні. Перед читачем постає світ, який міг би існувати, якби до влади прийшли ті, хто породив і виплекав цілі фабрики тролів. На запитання, навіщо автор написав цю книжку, Міхал Гворецький відповів: «Я вірю, що література може збудити критичне мислення».

Міхал Гворецький – один із найвизначніших письменників молодого покоління словацької літератури, сформованого після 1989 року, відомий інтелектуал, публіцист. Міхал Гворецький є автором двох збірок оповідань «Сильне відчуття чистоти» (1998) та «Мисливці & збирачі» (2001), а також романів «Останній гіт» (2003), «Плиш» (2005), «Ескорт» (2007), збірки фейлетонів «Лист пастуха» (2008). Автор отримав різні літературні нагороди та стипендії, серед яких — «Literary Colloquium» в Берліні, «MuseumsQuartier» у Відні, стипендія від Goethe-Institut у Мюнхені. Також брав участь у резиденції «International Writing Program» у США. Щупальця російської пропаганди душать не тільки Україну. Путінська пропаганда працює на повну силу, провокуючи різного стибу конфлікти.

В хід ідуть всі методи: створення пропагандистських ЗМІ, підрив авторитету суспільних лідерів, дискредитація діяльності громадських активістів, підкуп політичних діячів. Один із методів гібридної війни та засобів для розхитування човнів – тролінг – Міхал Гворецький майстерно описує у своїй книжці «Троль». Її український переклад роботи Галини Малик, який вийшов у видавництві «Знання»², автор презентував на цьогорічному київському «Книжковому арсеналі». Це антиутопічний роман, роман-застереження про небезпеку, яка чатує на нас, якщо до влади прийдуть ті, що породили цілі фабрики тролів. При написанні роману автор досліджував тролінгові центри. За словами Міхала Гворецького, свою антиутопію він задумував як фантастичний роман про майбутнє.

У книжці «Троль» дуже багато ситуацій, наче взятих із реального життя. Це вони надихнули на написання роману-антиутопії?

Першим поштовхом до написання цієї книжки став мій досвід. Бо сам був жертвою тролінгу. Я публічна людина у Словаччині, пишу для різноманітних часописів, беру участь у дискусіях на телебаченні. Почалося з того, що в мережі з'явилися мої фотографії (знаходили найгірші), під якими ставили фейкові цитати, приміром, що буцімто я радо вітаю мільйон емігрантів, та багато інших брехливих дурниць. І розганяли це інтернетом. У такий спосіб

тролінгові центри намагаються знищити людей з іншим поглядом на речі, дискредитувати. Я спробував дослідити, як це все робиться, як функціонує, який має вплив. І це неможливо спинити! Ви можете спробувати спростувати ті брехні чи навіть написати, що ніколи не казали подібних речей, та у вас немає жодних шансів, вас просто знищать. Ви напишете один коментар, а вам у відповідь — сотню. Я усвідомив, що тролінг — вбивча річ. Тож роман «Троль» народився з мого власного досвіду, як це бути жертвою подібних маніпуляцій. Мета тролінгу — спровокувати конфлікт, поширити в суспільстві ненависть до тих чи інших речей, до когось конкретного чи до групи людей, нацькувати одне проти одного.

На вашу думку, що має змінитися в суспільстві й у людях, аби можна було протистояти пропаганді та інформаційним маніпуляціям?

Це найскладніше питання. Гадаю, люди повинні змінюватися передовсім у душах. Щодо суспільства загалом, то найголовнішим методом вважаю освіту. Освіта, освіта і ще раз освіта. Майбутні покоління повинні знати, як діє і впливає пропаганда та маніпуляції, повинні

¹ Гворецький Міхал. Троль. К.: Видавництво: «Знання». – 2018. Стор. 159. Обкладинка: тверда. Вага: 232 г. ISBN: 978-617-07-0603-4. Придбати можна: <http://znannia.com.ua/>, ціна 60 грн.

² Гворецький Міхал. Троль. К.: Видавництво: «Знання». – 2018. Стор. 159. Обкладинка: тверда. Вага: 232 г. ISBN: 978-617-07-0603-4. Придбати можна: <http://znannia.com.ua/>, ціна 60 грн.

навчитися відрізнати правду від брехні. Мені здається, що декотрі просто не усвідомлюють, що читають брехню, що відвідують фейкові веб-сторінки, ковтають брехливі новини, навіть не відрізняючи їх. Люди починають вірити пропагандистським джерелам, коли в країні слабкі медіа, коли відсутні якісні ЗМІ або коли в них дуже малий тираж. Часом мені здається, що тим, хто читає брехні, байдуже, що ті новини — суцільна брехня.

Я дуже поважаю людей, котрі намагаються застерегти інших, щоби ті не вірили всьому, що написано, читали між рядками, щоби перевіряли джерела, дивилися, хто автор, щоби шукали релевантні посилання. Не варто відразу вірити тому, що бачите. Ми живемо в досить складному світі, де розуміння декотрих проблем, скажімо, конфлікту на Донбасі чи гібридної війни, є речами, які для більшості суспільства — фрустрованої, зневіреної, розлюченої, обдуреної, з малою зарплатнею, — є занадто складним. Важко заробляючи собі на життя, людина не має ані часу, ані здібностей, ані бажання перевіряти достовірність інформації...

Ви говорите, що написали книжку «Троль», бо вірите в те, що література може спонукати до критичного мислення.

Може. Звісно ж, це не гарантовано. Але це один із гарних способів спонукати людей до роздумів за допомогою оповідань, розповідей. Знаю, як висвітлити ті чи інші події не журналістськими способами, без публіцистики чи репортажів. Сила літератури полягає в тому, що вона збуджує фантазію, уяву, може показати людям, що з нами може статися і що нам загрожує.

Але люди дедалі менше читають книжки й дедалі більше сидять біля телевізорів.

Така ситуація скрізь, у всіх країнах. Але коли бачу, скільки людей на київському «Книжковому Арсеналі», яка зацікавленість, і скільки публікується книжок... Це свідчить про те, що люди таки читають! Потрібно мотивувати решту читати, допомогти їм «знайти шлях» до книжок. Звісно ж, я не живу в ілюзіях. Звісно ж, інтернет доступніший. Тому я пишу й для онлайн-видань, і у «Фейсбуці», «Твіттері». Намагаюся й такими способами привернути увагу до своїх книжок і до того, що пишу. Та людей, котрі читають, все ж таки чимало.

У Словаччині присутня російська пропаганда та її агенти?

Звісно ж, присутня! Це не є таємницею. Російське посольство визнає, що оплачує білбордові кампанії за вихід із НАТО, кампанії проти ЄС. Проплачують видання, зокрема часопис *Zem&Vek*, що відкрито поширює пропутінську

пропаганду. Наприклад, вони викладають спільні світлини з російськими дипломатами в приміщенні посольства. Питання в тому, наскільки Росія впливає на наші політичні партії, скількох політиків, лідерів політичних партій та функціонерів їй вдалося купити. Наш голова парламенту Андрей Данко та його Словацька національна партія — російські лакузи. Говорить те, що йому наказують. У нас багато таких політиків. Мушу визнати, що антиукраїнська пропаганда в нас дуже сильна й, на превеликий жаль, успішна. У нас це вже стало мейнстрімом. Ресурс, який називається «Головні повідомлення» має мільйонну аудиторію, і щодня поширює тільки брехню, ще й безграмотно. У комуністичні часи хоча б матеріали були без граматичних помилок, дотримувались якогось рівня (*сміється*). Та попри все це, словаки раді, що є частиною Європейського Союзу.

Якщо повернутися до тролів, то найкомічнішим є ще й те, що «наші» пропутінські маніпулятори взагалі не знають Росії, її історії, не знають жодного російського письменника, ані самих росіян, ані чоґісінько! Вони люблять ілюзію, фантасмагорію, а не реальну країну чи росіян. Це величезна бульбашка. Раджу їм для початку з'їздити в Росію, спробувати там пожити, поїздити по тій країні, насамкінець, прочитати хоч одну російську книжку! Та їх це не цікавить, їм подобається те, що говорить Путін. Такий самий угорський лідер Віктор Орбан. Диктатор нового зразка. Феноменально, та це перший диктатор у демократичній європейській країні, яка є членом ЄС. В Угорщині знищено суспільне мовлення. Створили такий собі острів християнської демократії. А що це означає в їхньому розумінні? Це означає — жодних євреїв, ромів, геїв, лібералів... На щастя, у Словаччині краща ситуація. Не дозволимо, щоб і в нас зайшло так далеко, як в Угорщині чи Росії!

Чи є в Словаччині люди, які не користуються взагалі соціальними мережами? В Україні починають свідомо відмовлятися від соцмереж...

Важко сказати, поки що ні. Знаю, що такий рух набирає обертів у Німеччині, де люди масово відмовляються від «Фейсбуку» й не користуються соціальними мережами. Особливо після тих скандалів, пов'язаних із доступом до персональних даних. У Словаччині біда в тому, що наші власні медіа слабкі, а «Фейсбук» дуже популярний.

Яким ви бачите суспільство майбутнього?

Якщо будемо більше цінувати свободу, яку маємо, права, які собі вибороли, якщо будемо прагнути жити в демократичній країні й докладатимемо до цього зусилля, то й будемо таку мати.

Бачу гарні перспективи. До того ж, ми живемо в дуже сприятливій частині світу. Проблема в тому, що зараз такий період, коли люди не цінують того, що мають. Виросло покоління, яке не знає, що таке війна, живе в добробуті, не цінує свободи. Для них свобода — це можливість подорожувати, фотографувати й викладати світлини в соціальних мережах, от і все. Для них це очевидність. Уже маємо приклад Угорщини. Бачимо, як легко все може змінитися. Я довго над цим роздумував. Мені здавалося, що це феномен Східної Європи, що це можливо тільки в країнах колишнього соцтабору: Польщі, Угорщині, Чехії, Словаччині. Але, як з'ясувалося, імунітету до пропаганди не мають навіть демократичні країни, такі як Австрія та Німеччина. Складається враження, що люди потребують влади твердої руки, обмеження прав і свобод. Здавалося б, якщо люди живуть у добробуті, то й мають цінувати демократичні цінності. Та з'ясувалося, що ні. Медійне середовище, на жаль, ширить негативні емоції й живиться ними. Але я оптиміст. Ми всі маємо багато роботи — протистояти таким тенденціям, настроям та впливам.

Ви й раніше бували в Україні, та в Києві вперше. Що вам тут подобається, а що шокувало?

Маю визнати, що я зачарований цим містом. У Словаччині живемо таким собі турбокапіталізмом, люди поведени на безкінечному споживанні, купівлі, привороженні Заходом. А тут просто щось неймовірне... Офіційно Україна вважається бідною країною, у людей низькі зарплати, та цього не видно. Принаймні, не видно тут, у Києві. Також мене здивувала динаміка цього великого міста, цієї величезної столиці, її пульсації, розмаїта культура. Тут є Оперний театр і багато інших театрів, галерей, музеїв, взяти хоча б цей книжковий ярмарок — «Книжковий Арсенал». Так, я приємно вражений і водночас шокований. Я не очікував такого, мене це ошелешило.

Міхал Гворецький читає уривки з книги.

Махів «Май» у перекладі Балицького

Підготував: Олег ПАВЛІВ

В історії української міжвоєнної еміграції в Чехословаччині було багато імен видатних українських громадських діячів, вчених та письменників. Але, на жаль, не всі їх імена, як у випадку Федіра Балицького, закарбувались в пам'яті сучасної української діаспори в Чеській Республіці, а деякі взагалі залишились позабутими.

У травні цього року фонди моєї бібліотеки вдалося поповнити винятковою книгою часів міжвоєнної Чехословаччини – Карела Гинека Махи «Май»¹. Вона перекладена з чеської на українську мову Федором Балицьким. Ще один примірник я віднайшов у фондах Слов'янської бібліотеки. Щоправда, там ця рідкісна книга, яка вийшла накладом усього 1000 примірників, збереглася без оригінальної обкладинки. Моя ж книга обкладинку, на щастя, має.

Даний скарб вважається унікальним. Книга Карела Гинека Маха «Май» у перекладі Федора Балицького була видана з ініціативи та на кошти перекладача у Празі у 1939 році накладом у 1000 примірників. Кожен із них був нібито персонально підписаний перекладачем, тобто кожен екземпляр він тримав в руках особисто. Порівнявши обидва примірники книги, дані відомості тільки підтвердились. І мова йде не про факсиміле, а про оригінальний автограф Федіра Балицького. Про самого видавця й перекладача знаємо дуже мало. В післявоєнний період він публікувався в суспільно-політичному і науково-літературному місячнику «Визвольний Шлях» у Лондоні (Великобританія) і його поезія звучала насправді талановито, як наприклад один з його віршів «Байрак»:

Буває часом – я такий щасливий,
На серці любо й радісно мені,
Що світ здається, наче рай правдивий.

І щоб ці хвили щастя осяйні
Прожити мило з друзями-братами
При співі та перлисту музичному,

До міста йду прямими стежками.
Іду собі зеленим байраком
Любуючись дзвінкими голосами

Пташок веселих, що в кущах гуртком
Виспівують натхненні чар-концерти.
Дивлюсь, як хвилі гомінком струмком

Гуляють так закохано, що й смерті
Глухої не лякаються: це ж їм
В обіймах у взаємних любо вмерти.

А квіти вбранням ваблячим своїм,
Немов красуні, тихомрійно сяють
І з келехів по байраку усім

П'янки чар-аромати розливають.
Комах рої сріблесті гомонять;
На свіжих травах метелі сідають,

Гей цвіт надвіяний; жучки бринять,
А бджоли поспішили в цю долину,
Багату скрізь данину щоб зібрати.

На чому погляд щасний не спочине,
Снується все в гармонії святій!
Усе мене так вабить, мов дитину,

І все неначе мовить: «Друже, стій!»
Та так щось манить до гуртка міського,
Що покидаю цю святиню мрій.

Наближуюсь до гаю молодого,
Що біл-берізками покрив горбок,
І за хвилину входжу вже до нього.

З чола втираю піт і на вершок
У тіні пнуся повільною ходою,
А гай лунає від моїх нуток.

Гасають ними скрізь, а порохи
Сіріють курявою та сягають
Під лип розлогих вікові верхи.

Над цим усім, мов балдахин, звисають
Безмежні простори й мрійливу даль
З блакитями своїми вже зливають

А з неба сонця осяйний кристаль
Благословить промінням всю країну,
Щоб не закралася глуха печаль.

Куди щасливий погляд не полине,
Усе живе, все котиться, спішить;
Вже все й мене схопило, мов пушину.

Вже чую я, як місто гомонить
І клекотить, немов зрадливе море,
А гомін це так манить, так п'янить.

Ось, вже й палати та й... О горе! Горе!
На площах крики, сварки, рвійний гін,
Усюди кривда, всюди злиднів змори.

Ось там, де пишний ряд багатих стін –
З дитям сліпець; та на його благання
Оглухлі всі, хоч як не молить він.

А дуки в барах... Марні ж нарікання!
Невже тих глитаїв вони повчать?
Моє захоплення міської стражданья

Розвіяли в хвилиночці стократ. – –
Та раптом стали, мов цілющі чари,
Мене знайомі звуки облітати

Ба співом птиць, ба гомоном фляори:
«Вертайся, друже, у святиню мрій,
Що в ній, під дзвони мирної отари,

Снується все в гармонії святій!»
І вже біжу прямими стежками
– – Дерева аж мигтять – – в байрак, у мій,

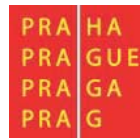
Та й шепочу тремтячими устами:
«Усе, природо, щедро ти сплела
Своїми чародійними руками,

Та нам любов – скупо ти дала!»

¹ Карел Гинек Маха (1810-1836) – чеський поет і прозаїк, представник чеського романтизму і основоположник модерної чеської поезії. Прославився як своїм життям, так і книгою «Май» (1836), яка є однією з найбільш перевиданих чеських книг.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha - pól růstu ČR

KLUB PRO RODIČE S DĚTMI

zve rodiče s dětmi od 2 do 5 let do své herny

Co nabízíme?

pondělí - středa: 10.00-12.00 volná herna bez programu
čtvrtek: 09.00-13.00 klub Hrajeme si spolu

Program pro rodiče s dětmi je zaměřený na rozvoj jemné a hrubé motoriky, pohybové hry a kreativní úkoly.

Možnost konzultací s dětským psychologem vždy ve čtvrtek od 10 do 11 hodin.

Možnost využít knihovnu, ve které jsou dostupné knihy pro dospělé i děti v češtině, angličtině a ruštině.

Všechny aktivity jsou ZDARMA

Centrum demokratického vzdělávání, Kovářská 4, Praha 9 - Libeň
F-mail: info@democraticke-vzdelavani.cz

Переказ грошей в Tesco

Надсилайте гроші безпечно

- Тепер швидше та на більшу суму
- Максимальна сума переказу - 50000 крон
- По всьому світу за декілька хвилин
- В супермаркетах Tesco - сім днів на тиждень

www.itesco.cz/moneygram/uk

В залежності від періоду роботи супермаркету та відповідно до правових норм, MoneyGram та Globe - зареєстровані марки компанії MoneyGram. Всі інші торговельні марки є майном відповідних їхніх власників. MoneyGram International Limited - це авторизована платіжна організація, зареєстрована в Об'єднаному Королівстві під номером 3287157 з місцезнаходженням на 2-гому поверсі будинку на вулиці Королеви Вікторії в Лондоні, Лондон - London EC4V 4AB (UK) та керується Управлінням фінансового контролю. Tesco є агентом MoneyGram International.